

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1959

ANDRA KAMMAREN

Nr 9

20 mars

Debatter m. m.

Fredagen den 20 mars

	Sid.
Svar på interpellationer av:	
herr Gustafsson i Borås ang. planerade militära övningar med s. k. fingerad atomaska.....	6
herr Gustafsson i Borås ang. åtgärder för tryggnad av trafiken vin- tertid	8
herr Jansson i Benestad ang. kommunikationslederna inom och mel- lan jordbruksfastigheter	11
herr Anthy ang. den planerade broförbindelsen vid Jordfallet över Göta älv.....	12
Prästs skyldighet att viga fränskild.....	15
Allmän tjänstepliktslag.....	27
Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel:	
Jordbruksdepartementet: Omkostnader.....	29
Lantbruksattachéer: Omkostnader.....	33
Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.....	33
Statens jordbruksnämnd: Omkostnader.....	34
Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisnings- anstalter	35
Täckdikningsförsök m. m.....	44
Veterinärstyrelsen: Omkostnader.....	45
Veterinärstaten: Omkostnader.....	45
Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar	46
Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.....	49
Veterinärhögskolan: Avlöningar.....	50
Skogsstyrelsen: Omkostnader.....	50
Vägbyggnader å skogar i enskild ägo.....	51
Lantmäteristyrelsen: Omkostnader.....	53

	Sid.
Lantmäteristaten: Omkostnader	53
Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Avlöningar	54
Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Omkostnader	56
Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Omkostnader	56
Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen	57
Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien: Akademien	57
Extra utgifter	58
Statsbidrag till förädling av medicinalväxter, m. m.	59
Bidrag till plantskolekontroll	64
Dubbla åldersgränser för barns bevisande av offentlig föreställning	65
Enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser	66
Interpellationer av:	
herr Kellgren ang. sysselsättningsläget	67
herr Cassel ang. Ingesunds folkliga musikskola	68

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 20 mars

Val av ledamöter i särskilda utskottet	5
» » suppleanter i särskilda utskottet	5
Utrikesutskottets utlåtande nr 1, ang. Sveriges medlemskap i Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO)	15
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, ang. vissa behörighetsfrågor vid kommunal verksamhet i form av aktiebolag, ekonomiska föreningar, stiftelser och handelsbolag	15
— nr 12, ang. ogiltigförklaring av valförrättning på grund av oriktig sigillering	15
— nr 13, om ändrad ordning för poströstning vid politiska och kommunala val	15
Första lagutskottets utlåtande nr 12, ang. lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m.	15
nr 14, ang. nordiskt samarbete på straffverkställighetens område	15
— nr 15, om översyn av 25 kap. strafflagen om ämbetsbrott	15
— nr 16, om prästs skyldighet att viga fränskild	15
Andra lagutskottets utlåtande nr 8, ang. allmän tjänstepliktslag, m. m.	27
Jordbruksutskottets utlåtande nr 1, ang. nionde huvudtiteln	29
— nr 8, om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden	59
— nr 9, om statsbidrag till förädling av medicinalväxter, m. m.	59
— nr 10, rörande anslag för bekämpande av växtsjukdomar m. m.	63

	Sid.
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 11, ang. bidrag till plantskolekontroll	64
— nr 14, rörande anslag till statens skogsskolor ävensom till förberedande skogskurser.....	65
— nr 15, ang. bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.....	65
— memorial nr 16, ang. förteckningar över försäljningar av kronan tillhörig fast egendom.....	65
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 8, om dubbla åldersgränser för barns beivrande av offentlig filmföreställning, m. m....	65
— nr 9, ang. enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser...	66

Fredagen den 20 mars

Kl. 10.00

§ 1

Justerades protokollet för den 13 innevarande mars.

§ 2

Jämlikt kammarens den 18 innevarande mars fattade beslut skulle val nu förrättas av ledamöter och suppleanter i särskilda utskottet. Ordet lämnades därvid på begäran till

Herr ANDRE VICE TALMANNEN, som yttrade:

Herr talman! För vart och ett av de val, som skall företagas vid detta plenum, ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Varje lista upptar namn på så många personer, som det ifrågavarande valet avser.

Den av herr andre vice talmannen för val av ledamöter i utskottet avlämnade listan upptog under partibeteckningen »Gemensam lista» följande namn:

Kellgren
Gustafsson i Stockholm
Eliasson i Moholm
Wedén
Eriksson i Stockholm, fru
Hedlund
Almgren
Magnusson i Borås
Kristenson i Göteborg
Gustafsson i Skellefteå
Asp
Wahlund

Sedan herr talmannen uppläst denna lista och den av kammaren godkänts, förklarades de personer, vilkas namn upptagits å listan, utsedda till ledamöter i särskilda utskottet.

§ 3

Anställdes val av suppleanter för de under nästföregående paragraf omförmälda ledamöterna i särskilda utskottet. Den av herr andre vice talmannen för detta val avlämnade listan upptog under partibeteckningen »Gemensam lista» följande namn:

Ekendahl, fru
Adamsson
Hjalmarson
Gustafson i Göteborg
Mellqvist
Eliasson i Sundborn
Bengtsson i Varberg
Cassel
Gustafsson i Uddevalla
Höjer, fröken
Andersson i Ryggestad
Hansson i Skegrie
Andersson i Ronneby
Wallerius-Gunne, fru
Sköld
Ohlin
Carlsson i Bakeröd

Herr talmannen uppläste nu denna lista, vilken kammaren godkände; och förklarades de personer, vilkas namn uppförts å listan, utsedda till suppleanter för ledamöterna i särskilda utskottet.

§ 4

Justerades protokollsutdrag angående de i §§ 2 och 3 omförmälda valen.

§ 5

Då det vore angeläget, att det särskilda utskottet omedelbart kunde konstitueras, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen nu kl. 10.04 att ajournera sina förhandlingar till kl. 10.20.

§ 6

Svar på interpellation ang. planerade militära övningar med s. k. fingerad atomaska

Då förhandlingarna kl. 10.20 återupptogs, erhöll chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **ANDERSSON**, på begäran ordet för att besvara herr Gustafssons i Borås interpellation angående planerade militära övningar med s. k. fingerad atomaska.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter, och herr statsrådet Andersson lämnade nu endast en kort sammanfattning av dess innehåll.

Det inom kammaren utdelade svaret var av följande lydelse:

Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Gustafsson i Borås frågat mig,

för det första, om jag är i tillfälle att inför kammaren redogöra för utformningen av en planerad militär skyddsövning i södra Sverige med s. k. fingerad atomaska och särskilt för planerade skyddsanordningar mot strålningsrisker inte endast för de deltagande och instruerade soldaterna utan även för andra än de i övningen deltagande samt,

för det andra, om jag vill sörja för att allmänheten ges uttömmande och klaggörande information från sakkunnigt håll om uppläggningsen av övningar med s. k. fingerad atomaska i syfte att undanröja och förebygga missuppfattningar om övningarnas karaktär.

Den militära utbildningen måste inriktas på att ge personalen sådana kunskaper och färdigheter att verkningarna av atomstridsmedel minskas. Praktiskt taget samtliga värnpliktiga inom armén genomgår en grundläggande utbildning i skydd mot dessa stridsmedel. Denna utbildning innefattar skydd mot radioaktiv strålning. Försök har klarlagt att enkla, praktiska åtgärder i väsentlig grad kan bidra till att minska verkningarna av denna strålning.

För viss personal utgör övningar med radioaktivt preparat ett nödvändigt led i utbildningen. För en effektiv övning fordras att instrument för mätning av radioaktivitet bringas att ge utslag och att utslagets storlek kan påverkas genom sanering, t. ex. vattenspolning. Sådana övningar har redan tidigare förekommit. Sålunda genomfördes under hösten 1958 övningar med användning av radioaktivt stoft vid I14 och I18. Det har vid dessa övningar kunnat konstateras, att säkerhetsbestämmelserna varit mycket betryggande. Verkställd kontroll har visat att inte någon av deltagarna i övningarna erhållit någon mätbar stråldos.

Den av interpellanten åsyftade övningen i södra Sverige kommer att ges samma utformning som andra övningar av detta slag. Detta innebär i korthet följande.

Vid övningarna användes ett radioaktivt preparat, som specialtillverkas för utbildningsändamål av AB Atomenergi. Preparatet har i vissa sammanhang benämnts atomaska. Denna benämning är felaktig och leder lätt till slutsatsen att det är fråga om en avfallsprodukt med hög strålningsintensitet. Preparatet, som består av aktiverat natriumaluminiumsilikat i pulverform, är inneslutet i en aluminiumcylinder. Under transport och förvaring är preparatet dessutom inneslutet i en transportbehållare av bly. Innan preparatet utsprides blandas det med pulvriserad lerjord. Vid utspridningen erhålles strålningsintensiteter om i genomsnitt 0,5 milliröntgen per timme på 1 meters avstånd. Normalt blir *högsta* intensiteten omkring 1 milliröntgen. Enstaka värden på 2,5 milliröntgen kan förekomma. Strålningsintensiteten avtar sedan, så att den efter tre dygn är omkring 1/30 av den ursprungliga eller cirka 0,02 milliröntgen. Enstaka värden av storleksordningen 0,1 milliröntgen kan någon gång förekomma. Som jämförelse kan nämnas, att den naturliga strålning, som man ständigt är utsatt

Svar på interpellation ang. planerade militära övningar med s. k. fingerad atomaska

för, ger 0,02—0,05 milliröntgen och att de flesta självlysande klockor har en strålningsintensitet av omkring 0,5 milliröntgen per timme.

Medgivande till ifrågavarande övningar har erhållits av medicinalstyrelsens strålskyddsnämnd, som enligt strålskyddslagen med därtill hörande bestämmelser skall lämna tillstånd till bedrivande av radiologiskt arbete. Säkerhetsföreskrifterna för övningarna har utarbetats med stöd av de strålskyddsnormer, som tillämpas vid radiofysiska institutionen vid karolinska sjukhuset. Med hänsyn till den speciella karaktären av verksamheten har emellertid bestämmelserna gjorts mera detaljerade och rigorösare än vad som i allmänhet är fallet. Enligt bestämmelserna skall, bland annat, följande iakttagas.

Såsom övningsledare får endast utnyttjas personal som genomgått särskild utbildning vid arméns skyddsskola.

Övningsplatsen skall godkännas av medicinalstyrelsens strålskyddsnämnd. Platsen skall kunna avspärras så att ofrivilligt beträdande förhindras. Den skall väljas så att dricksvatten, livsmedel eller kreatursfoder icke förorenas. Blåsig terräng skall undvikas.

All deltagande personal skall bära skyddsklädsel, bestående av skyddsmask, skyddsdräkt, gummihandskar och gummistövlar. Varje deltagare skall bära en filmdosmätare. Protokoll skall upprättas över den tid, som varje övningsdeltagare utfört arbete med radioaktivt preparat. Dosmätare och protokoll skall efter avslutad övning insändas till strålskyddsnämnden för kontroll. Efter avslutad övning sker en detaljsanering av varje deltagare.

Allmänheten skyddas genom att övningsområdet avspärras, och det radioaktiva stoftet hanteras så att det icke förs utanför avspärningarna. Vidare kontrolleras såväl materiel som övningsområde efter avslutad övning. Även området utanför avspärningen kontrolleras efter övning. Konstateras

därvid högre strålningsintensitet än 1 milliröntgen per timme på $\frac{1}{2}$ meters höjd över marken, göres i erforderlig utsträckning extra avspärning.

Avsikten är att vid lämplig tidpunkt före övningar med radioaktivt preparat genom pressen orientera allmänheten om syftet med övningarna samt om vilka säkerhetsåtgärder som vidtages för att skydda såväl i övningarna deltagande personal som allmänheten.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Gustafssons interpellation.

Vidare anförde:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ber jag att få frambära mitt tack för det utförliga och ganska klarläggande svaret på min interpellation. Jag är också tillfredsställd med att statsrådet fattat min interpellation så som jag hade önskat. Den är inte motiverad av något slags klåfingrighet eller någon näsvis lust att lägga sig i allting. Jag har frågat för att landets försvarsminister skulle få tillfälle att för hela svenska folket avge en saklig redogörelse för hur det förhåller sig med dessa övningar och vad som sammanhänger med dem. Det har kannstöpts så mycket kring dem, att jag ansett det vara i allas intresse att en nykter och saklig framställning ges om vad övningarna verkligen innebär, deras motivering och vilka risker som eventuellt kan finnas. »Mot okunnigheten kämpar även gudarna förgäves», säger visst ett ordspråk, och jag tror att det kan tillämpas här.

För oss i Borås har ju saken sitt särskilda intresse, enär militära övningar med s. k. atomaska skall ske i höst vid I 15. Många människor känner sig oroliga inför en sådan övning. Det är kanske inte så underligt efter allt man fått sig till livs om den radioaktiva strålningens risker, i synnerhet som övning-

Svar på interpellation ang. åtgärder för trygghet av trafiken vintertid

arna skall förläggas till ett tätbebyggt samhälle. Man har också ansett att de planerade övningarna innebär experiment med människors hälsa och människors liv.

En hel del människor har ifrågasatt nödvändigheten av så realistiska övningar som det här är fråga om. Kan inte en övning vara lika realistisk utan att man använder radioaktiv atomaska? Kanske förhåller det sig också så, att vad som från militärt håll skrivits i pressen *kan* ha givit upphov till en del missförstånd. Uttryckssätt och terminologi är nu en gång en mycket vansklig sak. Det har sagts i pressen, att det för försöken med atomaska har utarbetats så betryggande skyddsbestämmelser, att strålningsrisker är uteslutna, att bestämmelser för hur man skall förfara har utarbetats av landets främsta experter på området och att det rör sig om en så försvinnande liten strålningsdos att soldaterna inte kan anses bli utsatta för skador, om de följer instruktionen. Det sista är en viktig passus, då den mänskliga faktorn ju inte alltid är att lita på. Många har sport: Om nu någon i övningen deltagande inte i allt följer instruktionerna, hur blir det då?

Jag anser att statsrådets svar är välgörande instruktivt och klarläggande. Man har ju redan vunnit en viss erfarenhet från de övningar som hållits vid I 14 och I 18. Hur realistisk en militär övning skall vara, lär väl vara svårt för en icke initierad att avgöra, men att skyddsövningar mot ett tänkt vapen hör till en elementär utbildning, får väl anses givet.

I sista delen av sitt svar på min interpellation tar statsrådet upp frågan om vilka skyddsåtgärder som vidtagits för allmänhetens del, en viktig fråga då övningen ju försiggår i en stad. Jag skulle gärna ha sett att statsrådet givit ett klarare besked om vilka praktiska åtgärder man tänker vidta för att t. ex. inte barn skall komma in på övnings-

området. Detta inte minst med tanke på barns nyfikenhet inför det spännande. Att platsen kan avspärras så, att ingen ofrivilligt kommer in på farlig mark, förstår jag, men hur går det med ungar som söker äventyret? Hur har man löst den frågan vid de övningar som hållits? Vilka erfarenheter har man fått? Har dessa övningar försiggått på områden, invid vilka barn och ungdom uppehållit sig? Det skulle säkert inte vara ur vägen, om statsrådet kunde ytterligare belysa den frågan något.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! På frågan om hur man skall hindra barn att komma in på området kan jag bara svara, att området skall vara avspärrat och att militär personal kommer att se till att barn inte kommer in.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7

Svar på interpellation ang. åtgärder för trygghet av trafiken vintertid

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Gustafsson i Borås har frågat mig om jag anser, att gällande bestämmelser för sandning av vägar vid ishalka är till fyllest och att erforderliga anslagsmedel är skäligen för att täcka de åtgärder, som till en följd av exceptionella vägförhållanden måste vidtagas för att undvika olyckor i trafiken, samt, om så inte är fallet, ifall jag vill vidta åtgärder, som bättre kan trygga trafiken vintertid.

Som svar härpå vill jag lämna följande upplysningar.

Ishalka på vägarna tillhör ett av vinterväghöjningsåtgärdens mera svårast

Svar på interpellation ang. åtgärder för trygghet av trafiken vintertid

de problem. Halkan uppträder på vägarna under olika förutsättningar och på olika sätt i skilda delar av landet. Några särskilda, centralt utfärdade direktiv om hur ishalkan skall bekämpas har icke ansetts erforderliga eller möjliga att utfärda med hänsyn till arbetenas i många avseenden speciella natur. Givetvis skall halka avhjälpas så snart som möjligt. Det är emellertid helt enkelt inte praktiskt möjligt att, om halka inträffar inom ett större område, kunna sanda alla berörda vägar omedelbart och på en gång. En trafikant måste vara på det klara med att vinterföre kräver mycket försiktig körning, att halka kan uppstå snabbt och att vinterväg, även om den sandas, endast har ungefär hälften så stor friktion som en sommarväg.

Det är ingen överdrift att påstå att vägförvaltningarna gör stora ansträngningar för att bemästra ishalkan. Arbetet är organiserat på i huvudsak samma sätt som snöröjningstjänsten. Vägmästarområdena är indelade i mindre enheter. Enligt upprättade sandningsplaner tas de viktigaste och mera trafikerade vägarna först. För de största vägarna har inrättats en patrulltjänst, som innebär att en sandningsbil avpatrullerar vägen nattetid. För att alltid ha ofruset sandningsmaterial till hands har man under senare år byggt särskilda sandlagringsanordningar för över 12 miljoner kronor. Sedan några år lämnar Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut specialprognoser till vägmyndigheterna om bl. a. väntad besvärande ishalka. I anslutning härtill läses varningar i radio. Överenskommelse har träffats med bl. a. polismän, busschaufförer och personal vid bensinstationer att rapportera halka. Jour-tjänst har införts, och genom telefonsvarare kan rapportörer och allmänhet vid alla tider på dygnet nå någon av områdets ansvariga befattningshavare. Vägmästarområdena utrustas undan för undan med radiotelefoni, så att väg-

mästaren kan stå i ständig kontakt med sina lastbilar. Därför kan nämnas, att vetenskapliga undersökningar pågår inom statens väginstitut i syfte att få fram nya metoder att bemästra halkan.

Man har alltså rätt att konstatera att vägmyndigheternas organisation för att bekämpa ishalkan under senare år byggts ut och gjorts alltmera rationell med anlitan av moderna tekniska hjälpmedel. Vidare kan man påräkna en fortsatt rationalisering av arbetet.

Den nuvarande sandningsverksamheten har en mycket betydande omfattning. Jag kan i detta sammanhang nämna, att den utspridda mängden sand under budgetåret 1948/49 uppgick till 290 000 m³, medan den nu är uppe i 1 200 000 m³ för en kostnad av närmare 30 miljoner kronor. Om en ökning av resurserna — anslagsmedel, folk och maskiner — är befogad med hänsyn till trafiksäkerheten, torde vara svårt att avgöra. Ishalkan är nämligen endast en del av hela trafiksäkerhetsproblemet. Tills vidare torde resultatet av pågående undersökningar och rationaliseringssträvanden bära avvaktas.

Härmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härpå anförde

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få frambringa ett tack för svaret på min interpellation. Jag finner det nästan svårt att i nuvarande granna vårsol och dammiga vägar tala om svår ishalka, men inte desto mindre har vi detta problem varje vinter, med offer i skada och människoliv. Statsråden är ju klagomurar, och eftersom bilisterna är så många, får statsrådet Skoglund uppleva att många ställer sig vid hans mur och klagar.

Orsaken till min interpellation är främst en dödsolycka utanför Borås,

Svar på interpellation ang. åtgärder för trygghet av trafiken vintertid

som otvetydigt hör samman med ishalka. En lastbil skulle stanna på den glashala vägen. Så gled halva bilen ned i diket, bakre delen blev stående på vägbanan. Olyckan skedde på fartbe-gränsat område, och den personbil som kom efter hade inte någon högre fart, men på osandad isgata var möjligheter-na att bromsa nära nog obefintliga, och styrinrättningen fungerade icke i den-na svåra halka. Kollisionen skedde och en människa var inte mer.

Efter olyckan var infört i pressen ett uttalande av länets vägdirektör, som nog är ägnat att väcka vissa funderingar. Han skrev: »Vi har inte de ekonomiska möjligheterna att ösa sand på vägarna så fort halkan kommer. Det har skett en avsevärd inknappning på medel för vägunderhållet, kanske inte om man räknar direkt i pengar, men därigenom att man får mindre för dem.»

Jag har tagit del av riksdagsrevisorer-nas berättelse och vad de skriver om sandning och ishalka år 1957, och stats-rådets svar på min interpellation visar på förnämliga tekniska arrangemang som borde neutralisera de flesta kri-tiska situationer.

Men vad hjälper allt detta, om de eko-nomiska resurserna inte finns för att allt skall fungera perfekt. Jag kan inte finna det vara riktigt att vägdirektören söker klara frågan med att lägga ansva-ret huvudsakligast på bilisten själv med orden: »Det bilägande svenska folket måste lära sig att köra långsamt vinter-tid, och självfallet skall det sandas på vägsträckor där halkan hotar att stoppa trafiken alldeles.» Det sista tycker jag är ganska kufiskt. »Hotar att stoppa tra-fiken alldeles» — ett underligt sätt att tolka väglagarna. Man undrar om väg-och vattenbyggnadsstyrelsen har utfär-dat nya bestämmelser för hur det skall förfaras vid ishalka. Känner statsrådet Skoglund till om så är förhållandet? Jag tror visst att herr statsrådet har rätt när han i sitt svar säger, att vägförvaltning-arna gör stora ansträngningar för att be-

mästra ishalkan, men av ännu större in-tresse är att få veta om penningtilldel-ningen är så knapp för det här ändamå-let att apparaten inte fungerar på grund av vad man kan kalla brist på drivkraft.

Jag vet väl att lagar kan tolkas olika, inte minst när man skall skriva väg-lagar för ett land som vårt. Men i lagen om allmänna vägar 5 § sägs dock att väg skall hållas i ett för samfärdseln tillfredsställande skick, och till detta hör sandning, varvid bedömningen skall ske med hänsyn till isbildningen och trafikens art. Men man kan nog förut-sätta att de som i ishalka ger sig ut att köra bil inte är ute på nöjeskörning, utan att det därvidlag är fråga om nyt-totrafik.

Jag har tagit del av kommunikations-ministerns svar på en liknande inter-pellation förra året i första kammaren, och såväl detta svar som det som givits här i dag andas ett livligt intresse för att vinterväghållningen skall fungera effektivt. Vad jag skulle ha satt stort värde på hade varit, att kommunika-tionsministern givit ett besked om att medel står till förfogande inom rimliga och vettiga gränser för en effektiv kamp mot ishalkan. De tekniska åtgärderna, undersökningarna och rationaliserings-strävandena är värda allt beröm, men med hänsyn till bilismens tillväxt och den allmänna pressen på vägarnas kva-litet kan man inte godta så enkla för-klaringar till dödsolyckor som »vi har inte ekonomiska möjligheter att ösa sand på vägarna så fort halkan kom-mer». Det är att göra det litet för lätt för sig, tycker jag.

Svea hovrätt har i dagarna fastställt en prejudicerande dom, att en stad är skyldig att sanda så snart det är halka på gatorna. En köpman kom körande genom Karlstad i halt väglag. I en gatu-korsning vred han om ratten, men bi-len fortsatte rakt fram mot en stolpe. Det är exakt samma situation som den jag relaterade från boråstrakten. Gatan var inte sandad. Skador uppstod och

Svar på interpellation ang. kommunikationslederna inom och mellan jordbruksfastigheter

bilföraren stämde staden. Rådhusrätten frikände men hovrätten fällde staden att betala skadan: staden skulle ha sandat.

Visst kan man säga, att stadsgata är stadsgata och landsväg är landsväg. Kommunikationsministern framhåller att han påräknar en fortsatt rationalisering av arbetet och de tekniska hjälpmedlen. Det kanske inte kunde skada att statsrådet tog en liten titt på hur gällande föreskrifter tillämpas samt granskade de ekonomiska resurserna.

Med detta skall jag lämna min plats vid klagomuren och än en gång tacka statsrådet för svaret, som ju i stort sett är positivt. Men den ekonomiska frågan borde kanske som sagts närmare undersökas.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på interpellation ang. kommunikationslederna inom och mellan jordbruksfastigheter

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**, som yttrade:

Herr talman! Herr Jansson i Benestad har frågat mig

dels om jag är villig att undersöka möjligheterna att i vägbyggnadsplanerna uppta ökat byggande av portar som kommunikationsleder mellan ägorna till en eller flera fastigheter,

dels om jag vill delge kammaren de centrala vägmyndigheternas syn på detta spörsmål och

dels om det är möjligt att som ett led i ökad sysselsättning bygga vägportar.

På dessa frågor vill jag lämna följande svar, sedan jag i ärendet inhämtat yttrande av chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

När vägmyndigheterna planerar väg-

företag, som berör jordbruksfastigheter, undersöker de alltid om det är nödvändigt eller önskvärt att i samband därmed låta utföra vägportar för kreaturspassage eller redskapstransport. Härvid beaktar de den skada eller det intrång, som genomförandet av vägprojektet eventuellt kan komma att medföra för berörda fastigheter. Man tar vidare hänsyn till inte bara allmänna trafiksäkerhetskrav utan även vederbörande markägares behov av att få lämpliga förbindelser mellan olika fastigheter eller fastighetsdelar.

Frågan om vägports placering och utförande bestämmes sedan i samband med upprättandet av det konkreta vägförslaget och ingår alltså som ett normalt led i projekteringen av vägbyggnadsföretaget i fråga. Det är då ofta möjligt att välja ett höjdläge och dräneringsanordningar för vägen så, att utförandet av portarna — vilka vanligen byggs samtidigt med vägen — inte medför några större komplikationer. Avsevärda kostnader och svårigheter kan däremot uppstå, om portar skall tas upp under redan färdiga vägar. Nämnas bör också att förevarande vägportar är att betrakta som enskilda vägar.

Interpellanten har slutligen ifrågasatt ett ökat byggande av vägportar i sysselsättningsfrämjande syfte. Jag vill svara, att det är naturligt att i den mån förutsättningarna härför anses föreligga även vägportar kommer till utförande i anslutning till det högst betydande antal vägföretag, som i dagens läge utförs som beredskapsarbeten.

Härmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härefter anförde

Herr **JANSSON** i Benestad (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret på min interpellation.

Svar på interpellation ang. den planerade broförbindelsen vid Jordfallet över Göta älv

Av svaret framgår, att när »vägmyndigheterna planerar vägföretag, som berör jordbruksfastigheter, undersöker de alltid om det är nödvändigt eller önskvärt» med en vägport. Såvitt jag kan utläsa ur svaret ingår upptagandet av vägportar även vid den inledande vägprojekteringen. Jag konstaterar givetvis detta med tillfredsställelse. Det är ju alldeles riktigt som det säges i svaret, att en vägport skall planeras och utföras i samband med att vägen bygges — kostnaden blir betydligt större om detta arbete görs först när vägen är färdigbyggd. Jag vill emellertid kraftigt understryka, att det ur trafik säkerhets synpunkt är mycket viktigt att all trafik tvärs över vägen vid jordbruksfastighet minskas så långt detta är möjligt, detta inte minst med tanke på den ansvars fördelning som för närvarande tillämpas vid uppkommande olycksfall. Det synes mig som om vägportsfrågan vid tidigare utförda huvudvägar icke beaktats av de centrala vägmyndigheterna i den utsträckning som varit önskvärd. På den del av riksettan t. ex. som går genom Småland finns det flera ställen, där man måste säga sig, att här borde det vara en vägport.

Jag skall emellertid lämna den frågan därhän. Det framgår ju av svaret, att vägmyndigheterna numera klart torde ha insett frågans vikt, och då har man väl rätt att förvänta, att vägportar tas upp i större utsträckning, när trafik säkerhetskravet motiverar detta.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9

Svar på interpellation ang. den planerade broförbindelsen vid Jordfallet över Göta älv

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Antby har frågat

mig om jag vill medverka till att den påbörjade projekteringen av en broförbindelse vid Jordfallet över Göta älv fortsätter enligt förut uppgjorda planer och påskyndas så att broförbindelsen kan komma till stånd inom en nära framtid. Med anledning härav får jag anföra följande.

Ifrågavarande broföretag är i sin helhet upptaget i den av Kungl. Maj:t fastställda femårsplanen för byggande av storbroar under perioden 1958—1962. Kostnaderna för broföretaget, som avser en öppningsbar lågbro, har uppskattats till ca 11 miljoner kronor.

Enligt vad jag inhämtat av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har frågan om denna fasta förbindelse vid Jordfallet gjorts till föremål för särskild undersökning genom styrelsens försorg. Härvid har bl. a. trafikundersökningar utförts, och preliminära förslag till dels öppningsbar bro och dels tunnel under älven utarbetats. De olika alternativen har vägts mot varandra med hänsyn till kostnaderna samt ur trafik tekniska och kapacitetsmässiga synpunkter. Styrelsen har därvid funnit det svårt att i dagens läge ta ställning till vilket av alternativen som ur allmän ekonomisk synpunkt är det lämpligaste på lång sikt. Härtill bidrager bl. a. svårigheten att överblicka hur de framtida trafikförhållandena inom Göteborg kan komma att påverka trafiken vid Jordfallet samt tveksamheten huruvida en lågbroförbindelse över huvud kan komma att fylla sin uppgift med hänsyn till den framtida fartygstrafiken.

Med hänsyn till bl. a. rådande oklarhet i fråga om de faktorer, som påverkar valet mellan bro och tunnel, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansett skäl tala för att man tills vidare bör låta anstå med att skapa en fast förbindelse. Härtill kommer även finansiella synpunkter. Numera verkställda undersökningar har givit vid handen, att det i flerårsplanen upptagna beloppet 11 miljoner kronor icke torde vara till-

Svar på interpellation ang. den planerade broförbindelsen vid Jordfallet över Göta älv

räckligt för att bygga en ändamålsenlig bro och än mindre för att utföra en tunnel. Utöver denna summa erfordras sålunda ytterligare ca 5 miljoner kronor, om man stannar för ett broprojekt, och ca 15 miljoner kronor, om man övergår till ett tunnelalternativ. Tillskott av sådan storleksordning kan enligt styrelsens uppfattning endast ske på bekostnad av andra aktuella vägföretag bl. a. inom de båda berörda länen. Om man skjuter upp utförandet av projektet, skapas å andra sidan möjligheter att tidigare lägga andra angelägna broföretag i länen, t. ex. broar över Nordre älv samt över Dalslands kanal.

Styrelsen har undersökt möjligheterna att öka färjakapaciteten för att möta de krav, som ställs på färjtrafiken, om broföretaget tills vidare ej skulle komma till stånd. Enligt vad som därvid framgått synes man genom att insätta större färjor kunna för rimliga kostnader klara en ökad biltrafik fram till omkring år 1965.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i mitten av januari 1959 — efter visst samråd under hand — tillställt länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län resultatet av de verkställda undersökningarna och sina egna synpunkter i anledning därav samt hemställt om länsstyrelsernas yttrande i ärendet. Länsstyrelserna har ännu icke yttrat sig.

I den mån länsstyrelsernas eller väg- och vattenbyggnadsstyrelsens slutliga ställningstagande skulle komma att innebära förslag om ändring i den av Kungl. Maj:t fastställda flerårsplanen, skall frågan härom enligt gällande bestämmelser underställas Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn till det läge, vari frågan sålunda befinner sig, anser jag mig icke f. n. bör vidta några särskilda åtgärder i ärendet.

Härpå anförde:

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Låt mig först uttala ett tack till statsrådet för svaret på min interpellation. Det är klart att jag inte är helt belåten med det svaret. Jag hade helst sett, att jag fått ett klart besked om att statsrådet inte kommer att medverka till en ändring av den berörda planen. Jag kan emellertid förstå varför han i nuvarande läge har svarat så som han har gjort. Jag vill dock ta fasta på att statsrådet i svaret har sagt, att han kommer att ta största möjliga hänsyn till vad länsmyndigheterna kommer att säga i sina yttranden.

Den bygd, som närmast skulle betjänas av en broförbindelse vid Jordfallet, är i huvudsak ett område med rikt differentierat näringsliv och goda kommunikationer på ett undantag när, nämligen förbindelsen över Göta älv. Den färja som ombesörjer den alltmer tilltagande trafiken där har faktiskt överlevat sig själv. Åtskilligt trassel har under årens lopp noterats, helt naturligt med tanke på de svåra trafikförhållanden som många gånger är rådande där. Här är det nu bland annat fråga om en omfattande persontrafik. Det gäller de anställda vid industrierna liksom också flera hundra studerande vid Kungälvns läroverk, som varje dag skall passera över älven. För båda dessa kategorier liksom även för företagen betyder de inte sällsynta förseningarna stora avbräck i många avseenden.

Det är således inte att undra på att planerna att nu sätta en käpp i hjulet för det planerade brobygget utlöste känslor av harm hos dem som närmast skulle drabbas av en dylik åtgärd. Ett uppskov med den fasta förbindelsen över älven är allt annat än välkommet också ur den synpunkten, att det kommer att bromsa en annars sannolikt mycket kraftig expansion av näringslivet inom området. Jag skall inte närmare gå in på hur man i de berörda kommunerna ser på saken. Jag har en känsla av att min vän herr Svensson

Svar på interpellation ang. den planerade broförbindelsen vid Jordfallet över Göta älv i Kungälv gärna vill säga några ord i den frågan.

Jag skall emellertid be att få säga några ord om hur landstingen ser på denna sak. Sedan flera år har Göteborgs och Bohus läns samt Älvsborgs läns landsting haft ett samarbete på sjukvårdens område. Detta samarbete har nu utvecklats dithän, att man håller på att planera byggande av ett gemensamt normallasarett i Kungälv. Under hela den tid man har sysslat med dessa planer har man på goda skäl räknat med att bron vid Jordfallet och lasarettet skulle kunna vara färdiga att tas i anspråk vid ungefär samma tidpunkt. När nu brobygget skjuts på framtiden, är det risk för att landstingen måste revidera planerna att redan nästa år bygga detta lasarett. Detta skulle särskilt hårt drabba dem som råkar ut för olycksfall vid de ständigt växande industrierna inom Älvsborgsområdet. Landstingens förvaltningsutskott såväl i Göteborgs och Bohus län som i Älvsborgs län har också i yttranden till respektive länsstyrelser klart sagt ifrån, att uppskov med det planerade brobygget inte kan accepteras från det hållet.

Sedan vill jag, herr talman, säga bara några ord om tunnelprojektet. Jag skall inte alls gå in på den tekniska sidan av saken. Jag vill bara här säga, att av statsrådets svar framgick, att en tunnel torde bli i det närmaste dubbelt så dyr som en bro. Det lär väl vara tvivel underkastat, om vi kommer i så god ekonomisk ställning, att man genom att skjuta detta framåt några år i tiden får råd till så stora utgifter.

Herr statsråd! Ett fördröjande av broförbindelsen vid Jordfallet skulle få ytterst allvarliga verkningar för näringslivet, skolan och sjukvården inom det aktuella området. Jag vill hoppas och tro att Ni, herr statsråd, skall lägga Er hand tungt i bordet till förmån för en snabb och positiv lösning av brofrågan inom nu löpande femårsperiod.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Jag vill först understryka de synpunkter, som herr Antby anförde om behovet av en fast broförbindelse mellan bohüslänssidan och Älvsborgssidan för arbetsmarknaden, för skolverksamheten och för sjukvården. Om denna bygd, som är ganska livskraftig, skall kunna utvecklas i framtiden och därmed också avlasta tätområdet i Göteborg, så är det viktigt att denna förbindelse ordnas snarast möjligt.

Det blev, herr talman, något av en chock när man fick klart för sig att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inte hade utarbetat några planer utan endast ställde frågan om man inte skulle kunna tänka sig att bygga en tunnel i stället. Man trodde här nere, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle fullfölja den gällande femårsplanen, enligt vilken en bro skall byggas vid Jordfallet. Det hade sagts att denna bro skulle börja byggas senast omkring 1959.

Uppriktigt sagt tror man inte på detta tunnelprojekt. Jag kan nog säga att det råder en mycket uppbragt stämning där nere. Efter vad jag redan vet kommer det att bli en enhällig opinion, som kräver att storbroplanen fullföljes, såsom man hade tänkt sig den från början. Kommunikationsministern kommer senare att få ta ställning till denna fråga. Det är inte alldeles otroligt att den lokala opinionen med stor bredd kommer att kräva, att broförbindelsen klaras av nu, medan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kanske kommer att hävda att vi bör ha en tunnel. En tunnel kommer att skjuta frågans lösning åtskilliga år framåt i tiden, och man vet då faktiskt inte när en fast förbindelse blir ordnad.

I detta anförande instämde herrar *Andreasson* (s) och *Johansson* i Torp (s).

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Med anledning av de

inlägg, som gjorts av herrar Antby och Svensson i Kungälv, vill jag säga att jag har full förståelse för angelägenheten av att denna fråga bringas till en snar lösning. Jag förstår fullt väl de problem som det nuvarande läget skapar för näringslivet, för sjukvården och allt annat som herr Antby nämnde i sitt anförande, och jag är angelägen om att man får en lösning så snart som det över huvud taget är möjligt.

Men som herr Antby själv konstaterade i sitt inlägg har det för mig inte varit möjligt att i dagens läge ge bestämt besked, eftersom ju länsstyrelserna i de båda berörda länen inte har framlagt sitt yttrande. Först när materialet föreligger fullständigt kan ett bestämt ställningstagande ske. På den punkten är herr Antby och jag också, efter vad jag förstår, helt ense.

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag vill bara ännu en gång tacka statsrådet för det intresse av att nå fram till en i verklig mening positiv lösning av denna fråga, som jag har funnit i hans svar och inte minst i hans senaste anförande.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 100, med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs-pension m. m.

§ 11

Föredrogs och remitterades till behandling av lagutskottet den på bordet liggande motionen nr 495.

§ 12

Föredrogs den av herr *Bengtsson* i Varberg vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för eckle-

Prästs skyldighet att viga frånskild
siastikdepartementet angående åtgärder för tryggande av talboksverksamheten.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 13

Föredrogs vart för sig

utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges medlemskap i Mellanstaltliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO);

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner angående utredning rörande vissa behörighetsfrågor vid kommunal verksamhet i form av aktiebolag, ekonomiska föreningar, stiftelser och handelsbolag,

nr 12, i anledning av väckta motioner angående ogiltigförklaring av valförrättning på grund av oriktig sigillering, och

nr 13, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för poströstning vid politiska och kommunala val; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m.,

nr 14, i anledning av väckta motioner angående nordiskt samarbete på straffverkställighetens område, och

nr 15, i anledning av väckt motion om översyn av 25 kap. strafflagen om ämbetsbrott.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14

Prästs skyldighet att viga frånskild

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om utredning rörande prästs skyldighet att viga frånskild.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta motioner, nr 37 i första kammaren av

Prästs skyldighet att viga fränskild

herr *Johansson, Anders*, och nr 53 i andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla att en utredning snarast verkställas som tar sikte på huruvida möjlighet finnes

att inom nu gällande lagstiftnings ram vidtagna sådana åtgärder att präst i svenska kyrkan icke riskerar åtal för vägran att viga fränskild,

att få klarlagt huruvida nu gällande lagstiftning i fråga om ovillkorlig vigselplikt står i samklang med grundlagens stadgande om samvetsfrihet, samt

att under alla förhållanden åstadkomma en sådan lagändring att präst i svenska kyrkan befrias från ovillkorlig skyldighet att viga fränskilda eller att viga, då detta strider mot kyrklig ordning».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 37 och II: 53, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Per-Olof Hanson* och *Gustafsson* i Borås, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 37 och II: 53, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om sådan lagändring att präst i svenska kyrkan befriades från ovillkorlig skyldighet att viga i sådana fall då han funne vigsel strida mot samvete och kyrklig ordning.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Om inte denna fråga hade varit av så djupgående karaktär skulle jag helt enkelt ha avstått från ordet i dag — särskilt med tanke på de stora jordbruksfrågorna — men jag känner mig förpliktad att säga några ord i anslutning till den reservation, som vi har fogat till utskottets utlåtande.

Enligt nu gällande äktenskapslagstiftning är präst i svenska kyrkan skyldig att förrätta vigsel av medlemmar i egen

församling, även då endera parten eller båda är fränskilda. Han har att tillse, att de trolovade uppfyller de villkor, som borgerlig lag uppställer för dem som vill gifta sig med varandra och även att den begärda vigseln icke strider mot kyrkans lära och ordning. Jag har i min motion framhållit som min mening, att den svenska kyrkans prästerskap ger en nog så generös tolkning åt Nya testamentets lära om äktenskap och skilsmässa, men givetvis finns det en gräns, där den kristna uppfattningen står i fara att åsidosättas och förtrampas. Finner prästen, att vigseln strider mot kyrkans lära och ordning, kan han komma i en synnerligen svår situation. Hur skall han då handla?

Först bör han pröva sina betänkligheter i barmhärtighetens och kärlekens ljus. Livet är fullt av vanskligheter, och barmhärtigheten berömmar sig mot domen. Även om han gör så och även om han i sin bibeltolkning är generös och långt ifrån någon bokstavsträl, står han ibland i ett läge, då han på grund av människors sekulariserade syn på äktenskapet svårligen kan ge kyrklig vigsel utan att bryta sitt prästlöfte om att vigsel skall förrättas enligt kyrkans lära och ordning; han hamnar med andra ord i en samvetskonflikt. Vägrar han vigsel utsätter han sig för risken att bli åtalad för tjänstefel, eftersom den juridiska expertisen tolkar gällande lag så, att präst med vigselnskyldighet är pliktig att biträda med vigsel, så snart kontrahenterna fyller vad borgerlig lag stadgar. Av teologiska motiveringar och inför allvaret i det prästlöfte han har gett kan prästen för sitt samvete inte vara tillfreds med att ge kyrklig vigsel, men då ställs han inför åtalshot för tjänstefel. Jag kan, herr talman, icke finna detta sakernas tillstånd tillfredsställande. Samvetsmänniskor har vi inte för gott om här i landet, och även om vi inte alltid gillar deras beteende, har vi i andra sammanhang respekt för deras övertygelse och söker

utvägar till en lösning av deras problem.

Herr talman! Jag har frågat mig: Är det värdigt ett demokratiskt samhälle, som vill göra gällande, att det bygger på humanitär, kristen grund, att tvinga befattningshavare till tjänstgöring, som de måste uppleva som kränkande för samvetet? Av brev, som jag har fått i massor sedan jag lämnade min motion, har jag fått den bestämda uppfattningen, att svenska kyrkans prästerskap sannerligen inte är någon kår, som helst vill leva bakom skyddade murar. Man vill gärna vara med i det brusande, larmande människolivet. Man är medveten om att det är svårt, för att inte säga omöjligt, att ge detaljerade förhållningsregler eller anvisningar rörande de fall, när skilsmässa även från kristlig synpunkt kan vara motiverad.

Det förekommer dock fall, som utan vidare kan berättiga skilsmässa: äktenskapsbrott, otrohet i äktenskapet, könssjukdom, grov misshandel, långvarigt frihetsstraff, avancerad alkoholism, obotlig sinnessjukdom och — som den förskräckliga termen lyder med tanke på krig — försvinnande i obekanta öden. Kanske finns det även andra vägande skäl. Utskottet finner att svårigheterna att nå en tillfredsställande lösning är stora, och i detta instämmer vi reservanter till alla delar.

Är frågan då olöslig? Vi tror inte det. Vid en följd av kyrkomöten har förts mycket omfattande diskussioner. Svårigheten beror närmast därpå, att vigseln är å ena sidan en religiös, kyrklig akt och å andra sidan en samhällelig förrättning. Officianten verkar, då han viger till äktenskap, som både statens och kyrkans tjänare. Som kyrkans tjänare är han bunden av kristendomens principiella ståndpunkt, grundad på Nya testamentet, enligt vilken äktenskapet är ouplösligt men skilsmässa i vissa fall tillåten »för människohjärtats hårdhets skull».

Staten åter ser och avgör frågan

Prästs skyldighet att viga frånskild

främst ur samhällets synpunkt och genom sina stadganden möjlighet till skilsmässa även på andra grunder — nära nog vilka grunder som helst. Då prästen förrättar vigseln, stadfäster han äktenskapet i stöd av de befogenheter statens lag ger honom, men också såsom »Guds och hans församlings tjänare». Han gör detta i Guds namn, han vädjar till Guds ord och nedkallar Guds välsignelse över äktenskapet. Det är inte, ärade kammarledamöter, bara fråga om en samling bokstäver, när han slutar vigseln med orden: »Vad Gud nu sammanfogat, må människor icke åtskilja.» Äger han kännedom om hur oändligt lätt ett äktenskap upplöses, är det väl ingenting att nojsa med eller klandra, att det finns präster som i en sådan situation upplever samvetsnöd, finner sig stå inför detta att handla mot Guds ord och att svika sitt prästlöfte. Vägrar prästen i en sådan situation att viga, begär han tjänstefel och riskerar åtal.

Följer man åter den Billingska linjen, som utskottet refererar på sid. 5 i utlåtandet, då löses samvetsfrågan mycket enkelt och lätt. Här befrias den enskilde prästen från allt personligt ansvar. Det heter att det är lagen som ålägger honom att förrätta vigselakten; hans förrättning har intet av personlig tros- och bekännelsehandling, utan han utför handlingen blott såsom redskap för samhället, ungefär som när han underskriver ett skilsmässobrev.

Herr talman! Jag är övertygad om att när den vördade Gottfrid Billing sade detta vid 1915 års kyrkomöte, så var situationen en annan. Siffran för i hela landet ingångna äktenskap utgjorde då 33 148, äktenskapsskillnaderna var sammanlagt 874 och procentsiffran för skilsmässor i förhållande till ingångna äktenskap 2,6. År 1957 utgjorde antalet ingångna äktenskap 52 366 och äktenskapsskillnaderna 8 858, medan skilsmässorna i procent av ingångna äktenskap uppgick till 15 procent. Tar jag enbart Stockholm, blir skilsmässopro-

Prästs skyldighet att viga fränskild

centen än värre eller 32,6. Siffrorna för ingångna äktenskap och äktenskapskillnader under år 1957 utgör respektive 6 917 och 2 153. Är det ofint att framställa en stilla undran, om Billing skulle ha förenklat problemet angående vigsel av fränskilda exakt på samma sätt, därest han stått inför denna sekulariserade syn på äktenskapet som många människor nu har. Jag tror det i varje fall inte.

Jag har den uppfattningen att med den stegrade skilsmässofrekvensen har antalet fall ökats, då prästen ställes inför problemet, om han såsom samhälls och kyrkans tjänare kan förrätta vigsel. Jag finner det vara rimligt att hänsyn tages till hans samvete och att samhället söker finna vägar, där samhällets intresse och annans rätt inte kränkes. Det förefaller uppenbart att en kyrka, som undantagslöst och okritiskt meddelar vigsel åt vem som helst, därigenom motverkar sin egen förkunnelse om äktenskapets helgd och otrygghet. Ingen lär förneka att det kan inträffa fall, då den kyrkliga vigseln av fränskilda uppenbart skadar kyrkans anseende och auktoritet och står i strid med hennes egen förkunnelse om äktenskapet. Det är, herr talman, i sådana situationer som samvetsnöd kan uppstå hos en officiant, när han ställes inför Guds ord och troheten mot den kyrka han tjänar.

Nu säger utskottet: I händelse vigsel av sådan anledning vägras uppkommer fråga, om präst är underkastad ämbetsansvar enligt kap. 25 strafflagen eller om han under åberopande av samvetsbetänkligheter kan undgå ansvar för åsidosättande av ämbetsplikt. Utskottet ger intet bestämt svar och kan för övrigt inte ge något. Man fortsätter: »Såvitt utskottet har sig bekant har detta spörsmål endast en gång varit under bedömande i rättspraxis, dock icke i högsta instans, därvid utgången blev att prästen väl ansågs ha brutit mot en honom åvilande ämbetsplikt men befria-

des från ansvar under motivering att viss oklarhet rätt rörande frågan huruvida vigselnskyldigheten vore ovillkorlig.»

Här råder alltså en frappant oklarhet. Jag tycker att det fattas något i utskottets skrivning. Om man vill vandra logikens vägar, borde väl den följande satsen ha sett ut ungefär på följande sätt: På grund av rådande oklarhet finner utskottet det vara nödvändigt att klarhet vinnes och att motionen om utredning bifalles, detta även under hänvisning till att kyrkomötet 1953, upprepät 1957, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om utredning i fråga om den ovillkorliga tjänsteplikten.

Jag tror inte att en sådan utredning skulle behöva bli så förfärligt omfattande eller kostsam. Det vore en gärd av billighet gentemot kyrkan att företaga en sådan utredning. Remissinstanserna — de är inte så många — är också alla positiva till en utredning. Ibland brukar riksdagen tillmäta remissvar stor betydelse, ibland inte.

Uppsala domkapitel tillstyrker, domkapitlet i Göteborg likaså. Allmänna svenska prästföreningen finner det synnerligen allvarligt att kyrkans medverkan vid vigsel stundom inte står i överensstämmelse med vad hon förkunnar och lär om äktenskapet. Justitiekanslersämbetet finner denna fråga mycket viktig och erinrar om att den varit föremål för meningsutbyte i nära hundra år. Ämbetet finner den vara så stor och allvarlig att den är väl förtjänt av en allsidig undersökning och utredning. Justitiekanslern blundar visst inte för svårigheterna, men han anser att det kan finnas framkomliga vägar och han pekar också i vissa fall på sådana.

Jag vill också nämna att Englands nationalkyrka redan 1857 befriade präst från den ovillkorliga vigselplikten. I Norge tillkom den 25 juli 1937 en lag som ger präst rätt till befrielse från den ovillkorliga vigselplikten. Samma är förhållandet i Danmark enligt lagen

Prästs skyldighet att viga frånskild

av år 1922. Att det föreligger brist på överensstämmelse mellan å ena sidan kap. 4 § 3 giftermålsbalken och de kyrkliga författningarna — som ju också har lagkaraktär — å andra sidan är erkänt. Osäkerhet råder rörande innebörden i gällande bestämmelser. I intet fall har åtal för vigselvägran förts till högsta domstolen. Något vägledande prejudikat föreligger alltså inte. Jag tycker det var skada att inte justitieombudsmannen lät det allvarliga ärende som han hade till prövning gå till högsta instans.

Det ärendet var ur dessa synpunkter intressant. En komminister i Västra Frölunda och Askims församlingars pastorat ställdes inför en situation där hans samvete förbjöd honom att förretta vigsel av frånskilda. Det blev åtal. Aktstycket, ärade kammarledamöter, är spännande som en roman. Man får veta att kyrkans bekännelse är fastslagen genom 1571 års kyrkoordning, som i princip är gällande. I § 28 i regeringsformen sägs att innehavare av prästämbe skall omfatta den rena evangeliska läran, och därmed har beaktelsen borgerlig giltighet. Kyrkans lära är att äktenskapet är ouplösligt. Prästen har vid vigseln att tillse även det, att denna inte strider mot kyrkans ordning.

Begick prästen tjänstefel? Meningarna går isär. Juris professorn H. Sundberg synes inte vilja betrakta prästs bundenhet vid kyrkans lära och därav föranledd vigselvägran som åtalbart tjänstefel, och hans kollega juris professorn C. E. Reuterskiöld går på samma linje när han förklarar att kap. 4 § 3 giftermålsbalken har kyrkorätts natur och att präst därför är i sin rätt då han prövar de kyrkorättsliga hindren.

Rådhusrätten ansåg emellertid att prästen åsidosatt sin tjänsteplikt jämlikt giftermålsbalken och vore skyldig till lagbrott. Men då han vägrat på grund av samvetsbetänkligheter, grundade på svenska kyrkans bekännelse, lära och kyrklig ordning, talar särskilda skäl för

att han icke bör straffas för det tjänstefel han faktiskt begått.

Justitieombudsmannen kunde inte låta sig nöja med rådhusrättens frikännande dom utan anmodade stadsfiskalen i Göteborg att fullfölja talan hos hovrätten för västra Sverige.

Hovrätten fastställde rådhusrättens dom. Av särskilt intresse är här presidentens yttrande. Han säger: »Officianten befann sig i en konfliktsituation. Borgerlig lag ålade honom att viga. Men enligt kyrkans lära och bekännelse, som han jämlikt kyrkolag, jämförd med regeringsformen, hade att följa, ägde han icke viga... Jag finner det vara en viktig och brådskande lagstiftningsuppgift att för framtiden undanröja anledningen till en sådan konflikt mellan prästens plikt i det borgerliga samhällets tjänst och hans plikt som innehavare av det prästerliga ämbetet.»

Situationen är synnerligen förvirrande och egendomlig. Rådhusrätten förmenar att prästen åsidosatt tjänsteplikt, hovrätten säger detsamma men friar av skäl som har med samvete och vigselns kyrkliga sida att göra och som även har lagkaraktär. Två juris professorer förmenar att officianten icke brutit mot gällande lag. Den nuvarande justitieombudsmannen hävdar att präst icke får göra moraliska värderingar vid vigselansökningar, enär dessa kan uppfattas som stötande; han skall fullgöra de funktioner som han enligt lag har att sköta.

Herr talman! Jag har inte gett denna framställning för att klandra någon. Men nog framstår det som säreget då två rättsliga instanser fastslår tjänstefel och samtidigt frikänner med motivering att lagarna är dunkla. Talar inte detta starkt för att riksdagen borde bifalla en utredning i frågan enligt vår reservation, som stödes av remissinstanserna, kyrkomötet och framstående jurister och framför allt av de människor denna sak närmast berör?

Herr talman! Jag har sagt vad jag

Prästs skyldighet att viga frånskild

ville säga i denna fråga, och jag tänker knappast uppträda mera i den.

Fru KRISTENSSON (h):

Herr talman! Den utförliga redogörelse, som herr Gustafsson i Borås lämnat kammaren, har väl med önskvärd tydlighet visat de svåra problem, som kan uppstå när det gäller frågan om prästs skyldighet att viga frånskild.

Det är utan tvekan på det sättet, att den fråga, som aktualiserats i dessa motioner, är mycket komplicerad och svårbedömd. Jag håller gärna med herr Gustafsson i Borås om att denna sak inte är något att nojsa med eller att det finns anledning klandra att människor kan komma i svåra situationer och i samvetsnöd. Jag instämmer också med herr Gustafsson i att det kan vara svårt att finna en lösning på dessa problem. Av handlingarna ifrån de senaste årens kyrkomöten, som behandlat dessa problem, framgår med all önskvärd tydlighet att svårigheterna att uppnå en tillfredsställande lösning av problemen är mycket stora.

Denna fråga är ingalunda ny. Den aktualiserades redan under mitten av 1800-talet och har sedan kommit tillbaka med jämna mellanrum, utan att man hittills kunnat finna en tillfredsställande lösning.

Frågan har under senare tid behandlats av 1951 års kyrkomöte i samband med religionsfrihetslagen. Då beslöt man att lämna frågan till den s. k. utredningsnämnden för övervägande. Denna nämnd avgav ett betänkande, som behandlades av 1953 års kyrkomöte. Detta kyrkomöte beslöt att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning rörande frågan om prästs befrielse från skyldighet att i vissa fall viga frånskild.

I anledning av en motion, som väcktes vid 1957 års kyrkomöte, beslöt kyrkomötet att man änyo skulle tillskriva

Kungl. Maj:t och betona angelägenheten av att den begärda utredningen kom till stånd och att utredningen bedrevs med önskvärd skyndsamhet.

Så sent som i höstas hade kyrkomötet änyo att ta ställning till samma fråga. Man hade vid 1958 års kyrkomöte en kort och saklig debatt i denna fråga, och det övervägande antalet deltagare i kyrkomötet beslöt att de skulle låta sig åtnöjas med den skrivelse, som 1957 års kyrkomöte hade avlåtit i ärendet. Man ansåg att för kort tid förflutit sedan kyrkomötet senast tog ställning till frågan, och man menade att eftersom Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet riktad på spörsmålet fanns det inte anledning för 1958 års kyrkomöte att vidta någon åtgärd.

I detta sammanhang vill jag gärna erinra kammarens ledamöter om det omfattande utredningsarbete, som inleddes föregående år beträffande relationerna mellan stat och kyrka. Man kan väl förutsätta, att även detta spörsmål kommer att påverkas av de resultat, som denna utredning kan komma till.

Kungl. Maj:t har således sin uppmärksamhet riktad på dessa problem, och det synes inte nu finnas anledning till något initiativ ifrån riksdagens sida. Dessutom borde enligt min uppfattning kyrkomötets beslut respekteras, då det utan tvekan förhåller sig så att det är kyrkomötet, som i första hand är den instans, som skall handlägga frågor av denna art. Initiativet till en förnyad skrivelse eller till andra åtgärder borde därför enligt min uppfattning vara en kyrkomötets angelägenhet.

Jag tycker inte att det finns någon anledning att i dag ta upp en sakdebatt i denna fråga, då vi ändå inte nu kan ta någon ställning i själva sakfrågan. Utskottsmajoriteten har också funnit, att anledning saknas att vidta några åtgärder från riksdagens sida i anledning av förevarande motioner.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Prästs skyldighet att viga fränskild

Herr SVENUNGSSON (h):

Herr talman! Jag skall iakttä den tidsbegränsning, som herr Braconier förordade i onsdags. Jag gör det inte därför att jag skulle anse, att den här frågan är liten och oväsentlig; den är tvärtom stor, väsentlig och allvarlig. Här gäller det kyrkans på Guds ord vilande ordning. Vidare gäller det människors av Guds ord bundna samveten. Men jag skall yttra mig kort av två skäl. För det första har fru Kristensson redan nu sagt vad jag tycker bör sägas på *detta* plan. För det andra har jag, herr talman, den uppfattningen, att Kungl. Maj:t och kyrkomötet först bör få tala ut med varandra, innan ärendet kommer inför riksdagen.

Fast herr Gustafsson ömmar för prästernas samveten och gärna vill få denna komplicerade och allvarliga fråga utredd — och det vill jag också — tror jag inte att kammaren just nu har hunnit sätta sig in i alla teologiska utredningar och allt det material, som samlats för att sakligt belysa detta problem. Och skall debatten tjäna något positivt syfte, måste den vara grundlig och saklig. Jag vill bara nämna, att vid 1953 års kyrkomöte upptog utredningsnämndens betänkande 17 trycksidor, kyrkolagsutskottets betänkande omfattade 8 sidor och debatten 50 sidor — motionernas sidantal oräknat. I detta kyrkomötes handlingar har vi ett kompendium att börja med, och där finns också hänvisningar till teologiska och andra undersökningar.

För ett halvår sedan ansåg kyrkomötet, som fru Kristensson också nyss påpekade, att framställningen inte just då borde upprepas, eftersom man så sent som 1957 skrivit till Kungl. Maj:t. Jag hade som ledamot av kyrkolagsutskottet varit med om att förorda detta.

Jag skall därför inte i detta läge gå in på själva sakfrågan, utan yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr HALLÉN (s):

Herr talman! Som representant för kyrkan borde jag egentligen känna tacksamhet för den välvilliga uppmärksamhet, som herr Gustafsson i Borås har ägnat oss präster. Jag måste emellertid säga, att jag är mycket tveksam om den kyrkopolitik, som kommit till uttryck i hans resonemang, är så särskilt lyckosam för vår kyrka; jag tror inte det.

Herr Gustafsson går egentligen ganska skickligt tillväga, då han inför kammaren framställer saken så att det närmast är tolkningssvårigheter, som nödvändiggör en skyndsamt utredning.

Jag har varit präst i snart 50 år, och jag har aldrig märkt några svårigheter att tolka dessa bestämmelser. Jag vet mycket väl att det på allra sista tiden har förekommit en diskussion om sådana svårigheter, men vi skall se efter vad som ligger där bakom.

Vi vet att situationen är den, att det i svenska kyrkan för närvarande framträder en falang, som är vad man kallar strängt fundamentalistisk. De pressar på ett realistiskt sätt Skriften och drar därvid vissa konsekvenser, men de präster som vägrar att viga fränskilda besinnar kanske inte vilka tragiska situationer de därigenom framkallar. Om människor sätter värde på kyrkans välsignelse den gång de träder i äktenskap, bör naturligtvis sådan medges, därest det inte finns uppenbart trängande förhållanden som gör det otjänligt.

Vi kan bara tänka oss det exemplet — jag har självt upplevt det mer än en gång — att en man och en hustru lever i ett äktenskap som är högst tragiskt och olyckligt. Det finns kvinnor som har levat i årtal i ett helvete på grund av mannens dryckenskap och råhet. Om de får skilsmässa, vilket väl ingen förmenar dem, och hon sedan lär känna en nykter, präktig och redbar man och skulle vilja gifta sig med honom och få kyrkans välsignelse, skulle man då över huvud taget ha rätt att vägra detta?

Prästs skyldighet att viga fränskild

Det vore obarmhärtigt och i hög grad oevangeliskt.

En ledamot talade nyss om teologiska problem, men detta är inte något teologiskt problem — det är ett mänskligt problem. Åtminstone tycker jag att det inte kan finnas en skugga av tvivel om att vederbörande i ett sådant fall skulle få även kyrklig välsignelse om de ville. Att lämna detta åt ett subjektivt bedömande av kanske unga prästmän av halvt romersk och halvt katolicerande art vore en olycka. Där måste vederbörande följa lagens bestämmelser.

Sedan vill jag erkänna, att det naturligtvis kan tänkas fall som är upprörande för allmänna opinionen, inte minst på kyrkligt håll. Jag vill inte ange vem det gäller, men det inträffade här om året i vår högre ämbetsmannavärld, att en man som var till medelåldern kommen skilde sig från sin hustru och därmed sin stora barnskara och gifte sig med en ung kvinnlig tjänsteman. Detta väckte allmän förtrytelse. Jag erkänner att detta är ett sådant flagrant och uppenbart fall, där man förstår kyrkans olust att medverka. Däremot finns det många fall där vi kanske dömer förhastat. Vi menar, att *den oskyldige i en äktenskapskonflikt inte borde förmenas kyrklig vigsel*, men en del av dessa unga präster anser, att även den som är oskyldig till det hela skall utestängas från kyrkans välsignelse.

Jag tror att en enkel lösning, utan något slags utredningar och försök att skapa några kautschukbestämmelser, kan finnas. Det står ju alltid prästen fritt att inleda vigselakten med några reflexioner och kommentarer till akten. Om han underrättar dem som påyrkar en vigsel, som faktiskt måste verka stötande för allmänna opinionen, att det är hans avsikt, inte att ställa till skandal men att i ett tal erinra om det allvarliga läget och att han egentligen mer betraktar det som en formalitet och inte kan dela kontrahenternas uppfattning, undrar jag hur de kontrahenter skulle

vara beskaffade som med risk att få höra ett sådant tal skulle vilja äventyra den solenna vigselakten. De skulle naturligtvis följa hans välvilliga maning att anlita någon annan förrättare, som kanske inte är så informerad i situationen som han själv råkar vara. Bedömer man saken förnuftigt, tror jag detta är en tillräcklig garanti för att de sällsynta fall, då prästerna verkligen kan tala om en samvetskonflikt, inte skulle inträffa.

Jag har för övrigt alltid reagerat emot denna demonstrativa samvetsömhet. Varför skall den bara yttra sig i sådana där relativt ofarliga fall? Det finns så mycket i livet och samhället som uppmanar en Kristi tjänare att tveka, om han inte skulle reagera mot det. Varför skall man plocka ut sådana här ting för att nästan kokettera med sin skärpta samvetsömhet på den punkten.

Här nämndes av en ärad talarinna, att vi inte behövde gå in på en sakdebatt. Jag tycker sannerligen att kammaren bör säga ifrån, att den med förtrytelse vänder sig emot tanken att man skulle vara obarmhärtig och på bibliska och legalistiska grunder förmena människor kyrkans välsignelse. Man må väl sedan ta på sitt ansvar i vad mån de är värda detta, men en prövning i förväg tycker jag är alldeles oevangelisk och strider mot vår kyrkas grundtankar. Om ett par makar vill döpa sitt barn, kan väl inte prästen fråga ut dem, därest han misstänker att det bara ligger slentrian och likgiltighet bakom — det får vederbörande själva ta på sitt ansvar.

En verkligt sund folkkyrkosyn som är evangeliskt inspirerad ser här inte några problem, och det som eventuellt kan vara ett problem — sådana fall som jag här antydde — kan med god vilja lösas på praktisk väg utan vare sig lagändring eller utredning.

Jag ber att få biträda utskottets förslag.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det har frågats vad kyrkan lär i fråga om äktenskap och skilsmässa. Jag tror att den som tar del av 1953 års kyrkomötes utredningsnämnds betänkande i frågan får en god bild av detta — där görs uttalanden som belyser detta problem från nära nog alla synpunkter.

Det är klart att man kan hänskjuta detta ärende till utredningen om relationerna mellan stat och kyrka, men hur länge dröjer det innan denna utredning kan se dagens ljus? Det torde ta ganska lång tid, och många människor kommer under denna tid att lida svår samvetsnöd.

Herr Hallén talar inte så litet insinuant om herr Gustafssons kyrkopolitiska synpunkter. Herr Hallén! Jag har inte lagt några kyrkopolitiska synpunkter på det här ärendet, det kan jag ärligen säga. Jag har motionerat på uppdrag av en prästman, som jag räknar som en av mina goda vänner. Han frågade om jag ville föra frågan på tal, och jag har sedan rådgjort med kyrkoherdarna i min egen stad och frågat om det vore till skada eller till nytta för kyrkan om jag motionerade. Ingen sade någonting emot detta, utan de uttryckte sitt gillande. Jag har sedan fått många brev från präster, som uttryckt sin tillfredsställelse över att saken har förts på tal. Jag lägger inga kyrkopolitiska synpunkter på detta ärende, herr Hallén. Jag är ledsen att behöva tillbakavisa en sådan insinuation från en mycket vördad ledamot av denna kammare.

Herr Halléns uppfattning om samvete och samvetsfrihet har jag ingen anledning att gå in på här, men jag tycker att kyrkans egna män borde ta sig en tankeställare innan de accepterar denna lära om samvete och samvetsfrihet.

Herr ZETTERBERG i Stockholm (s):

Herr talman! Man kan ibland söka lösa människor från en samvetskonflikt

Prästs skyldighet att viga fränskild

och därigenom försätta dem i en annan. Detta är vad jag framför allt har att andraga mot det förslag som här har skymtat.

Man kan förfara på två sätt om man vill ha möjlighet att vägra en fränskild förnyad kyrklig vigsel. Det ena sättet är att följa en kallt slående regel som säger att om någon av parterna — eller naturligtvis båda — tidigare har varit gift och fått äktenskapet upplöst genom skilsmässa, skall vederbörande icke erhålla kyrklig vigsel. Det skulle vara en enkel regel, och den romerska kyrkan intar ju i princip denna ståndpunkt. I verkligheten har det visat sig att man även där har fått göra koncessioner, och det har skett på den icke särskilt smakliga vägen att man har sökt efter formella fel vid ingäendet av det tidigare äktenskapet. Detta har lett till sysselsättning för en rad jurister. Att den vägen skulle innebära en god lösning vill väl ingen påstå.

Den andra möjligheten — och det är väl den som har föresvävat motionärerna — är att prästen från fall till fall får avgöra, om den tidigare skilsmässan för den parts del som söker nytt äktenskap var av sådan beskaffenhet, att man icke bör tillstödja förnyad kyrklig vigsel. Det är uppenbart att en mycket stor börda därmed vältras över på den prästman som skall träffa detta avgörande. Han bör då ha tillgång till ett utredningsmaterial och förskaffa sig noggrann kunskap om vad som har hänt, och han bör vara beredd att på grundval av detta tala om, vilken part han betraktar såsom oskyldig eller förfördelad, som alltså rimligtvis icke bör vägras en förnyad kyrklig vigsel, medan den andra parten skulle vägras en sådan.

Ju mer man tänker sig in i vilken börda som sålunda skulle läggas på den enskilde prästen, desto mer vill man ifrågasätta, om detta verkligen kan vara den riktiga lösningen. Härtill kommer att det största antalet skilsmässor i vårt

Prästs skyldighet att viga frånskild

land orsakas av »lång och varaktig söndring» och att båda makarna gemensamt gör framställning om skilsmässa. Kan prästen gå in på dessa ting och söka skaffa sig en grundad uppfattning om vem som är den förfördelade?

Jag vill i detta sammanhang säga, att jag reagerar mot den formulering som herr Gustafsson i Borås använde, nämligen att det skulle vara så oändligt lätt att få ett äktenskap upplöst. Den meningen möter man på många håll, att folk lättvindigt går ut och in i äktenskapet, att människor gifter sig på mycket lösa grunder och skiljer sig lika lättvindigt. Den kontakt som jag har fått i en stor församling inte minst med unga människor har givit mig den bestämda övertygelsen att de flesta människor ingår sina äktenskap under stark ansvarskänsla och med den fastaste föresats att göra äktenskapet riktigt och hederligt. Jag märker ibland antydningar i negativ riktning som icke har någon anknytning till den bestämda erfarenhet som jag på det området har fått under åtskilliga prästerliga tjänsteår i en stor Stockholmsförsamling.

Jag vill vad beträffar talet om att det är så lätt att upplösa ett äktenskap säga, att jag som präst i ett stort antal medlingar har upplevt, att en äktenskapsupplösning uppfattas som en tragedi, vilken båda makarna vanligen betraktar såsom ett misslyckande i livet, som de djupt sörjer och beklagar, även om de naturligtvis — såsom vi alla gör i konfliktsituationer — gärna vill vältra över skulden på den andra parten. När äktenskapet upplöses upplever nästan alla normala människor detta som en tragedi och ett misslyckande, som gör att man går vidare i livet på något sätt belastad. Jag har svårt att föreställa mig om det skulle vara lätt för prästerna att då ytterligare trycka ned dessa människor genom att tala om för dem, att deras misslyckande i äktenskapet skall följa efter dem i framtiden och försvåra eller omöjliggöra för dem att

få en kristen välsignelse enligt kyrkans ordning över ett nytt äktenskap.

I praktiken har det visat sig att i de fall där verklig tveksamhet inställer sig kan prästen, om hans eget samvete skulle reagera, vända sig till en kollega och få hans hjälp — alldeles bortsett från att det ju inte är så muntert, att en annans samvete fungerar, där ens eget inte gör det. Jag tror emellertid att de uppscendeväckande fall av vägran, som vi hört talas om, har sammanhängt inte med att en präst sagt att han inte önskar viga utan med att han gjort detta i så taktlösa former att människor inte kunnat godta det. Hade hans synpunkt framlagts som en personlig samvetsangelägenhet, tror jag han skulle ha mött den respekt, som inte mött honom när den framlagts i form av något slags utdömming av människor, vilkas personliga förhållanden han kanske känt mycket litet till.

Jag vill slutligen, herr talman, säga att man inte bör betrakta denna fråga som det huvudsakliga bekymret när det gäller de kyrkliga förrättningarna. Den karaktär, som den svenska kyrkan har av folkkyrka, gör att den vid en rad förrättningar, där den kommer i beröring med en mycket stor allmänhet — alltså även den inte gudstjänstfirande delen av församlingsborna — stöter på problem, som är om inte likadana så dock i hög grad likartade. Hur går det till vid våra dop? Hur är det med det som då säges? Är det verkligen på det sättet att prästen med gott samvete kan överantvarda barnet åt varje familj att sedan ge det en kristlig uppfostran? Har vi inte problem att beakta när det gäller konfirmationsseden och låt mig säga även begravningarna?

På en rad punkter är alltså vår kyrka i det läget att den som folkkyrka erbjuder sina tjänster åt människorna — tjänster som innebär att den bär fram evangelium. En del människor tar emot detta evangelium, och för dem är det vägledande. För andra är det likgiltigt.

Prästs skyldighet att viga fränskild

Det är inte på oss det ankommer, hur de begagnar evangelium, hur evangelium verkar på dem, utan det beror enligt Guds ord på markens beskaffenhet. Kyrkans uppgift — om den inte skall mista sin ställning som folkkyrka — är att bära fram en hälsning från Guds ord, inklusive ordet om att Gud vill att äktenskapet skall vara oupplösligt, och att bära fram detta vid de tillfällen då hennes hjälp påkallas. Evangeliet blir inte mindre om människorna inte skulle bruka det såsom evangeliet skall brukas.

Herr HALLÉN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är angelägen om att rätta ett missförstånd från herr Gustafssons i Borås sida. När jag talade om kyrkopolitik menade jag inte, att han var talesman för denna kyrkopolitik, allra minst den som framträder i motionen. Jag vet mycket väl att han bara är budbärare för andra. Den kyrkopolitiken har funnits långt innan herr Gustafsson i Borås kom hit, så den har han varken heder eller vanheder av.

Jag anser emellertid allttjämt att den kyrkopolitiken är kortsynt och oklok, och jag har alltid bekämpat den i kamraren och kommer att göra det så länge jag är kvar här. Den ger dåliga resultat. Det skulle inte alls förvåna mig om kravet på obligatoriskt civiläktenskap fick starkt eftertryck på grund av den politiken. Jag vill emellertid än en gång understryka att herr Gustafsson i Borås inte är ansvarig härför.

Jag skulle vilja tillägga en detalj. I Finland har kyrkomötet betydligt starkare ställning än här. Det har nämligen självständig lagstiftningsrätt. Men det förutsattes att Finlands regering ger sitt bifall. Sedan flera år tillbaka har man försökt införa undantagsbestämmelser, som skulle befria prästerskapet från vigsel i vissa fall av fränskilda. Varken regeringen eller riksdagen har velat reflektera härpå, och det har fortfarande inte blivit någon

lag härom. Det finns alltså en opinion, som inte gillar sådana tänkesätt, och jag tror att det finns en sådan opinion också i vårt land.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Kyrkopolitik eller inte lämnar jag därhän, men jag kommer så länge jag har möjlighet därtill att kämpa för den enskilda människans samvetsfrihet, och eftersom det finns personer som bär på verklig samvetsnöd inför detta spörsmål anser jag riktigt att gå dem till mötes.

Herr Zetterberg i Stockholm talade om att äktenskap ingås med stort allvar. Det tror jag också, det kan jag utan vidare hålla med om. Men vill herr Zetterberg lika generellt säga att t. ex. de 32 procent äktenskapsupplösningar, som ägde rum i Stockholm 1957, också kom till stånd med samma allvar och samma respekt? Jag har svårt att tro det.

Det skulle varit glädjande om någon från det kyrkliga lägret funnit sig föränlåten att instämma i remissvaren från Göteborg, Uppsala och Allmänna svenska prästföreningen. Det hade varit välgörande, om man sagt att frågan är så allvarlig att vad dessa instanser anfört kunde ha en viss värdighet och relevans.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr ZETTERBERG i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill till herr Gustafsson i Borås säga, att jag inte har uttalat mig om innebörden av alla de skilsmässor som förekommer. Jag har bara velat understryka att det i varje fall inte kan vara någon prästerlig uppgift att avgöra, i vilka fall det ligger allvar bakom skilsmässorna och i vilka så icke är förhållandet. Man kan alltså där inte få några utgångspunkter för

Prästs skyldighet att viga frånskild

bedömningen, huruvida ny kyrklig vigsel skall kunna ifrågakomma eller inte.

Min personliga erfarenhet — som ju var och en har rätt att tala utifrån — säger mig att det som regel är allvarliga skäl som brukar anföras vid skilsmässorna.

Herr SVENUNGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustafsson i Borås efterlyste ett instämmande från prästerligt håll. Jag vill då bara erinra herr Gustafsson om, att jag i mitt anförande för en stund sedan framhöll att detta är en stor, allvarlig och väsentlig fråga, men att jag inte tycker att tidpunkten nu är lämplig att gå in på själva sakfrågan, eftersom kyrkomötet redan har gjort en framställning i ärendet.

Herr GANSMOE (h):

Herr talman! Med anledning av att denna fråga nu kommit inför riksdagen, vill jag i korthet redogöra för min syn på denna frågas behandling.

Alla här i landet förekommande kristna samfund och sammanslutningar ser det som en klar rättighet och förmån, att var och en själv får bestämma hur man skall tro och tänka i rena tros- och samvetsfrågor. Så länge den förmånen och rättigheten består, tror jag det är lyckligt för alla parter. Det är därför min övertygelse att denna kyrkans interna angelägenhet bör lösas av kyrkans förtroendemän själva, eftersom det ju är prästernas samvetsbetänkligheter det här är fråga om. Det är också min önskan att kyrkomötet i lugn och ro skall få tillfälle att slutbehandla frågan, innan riksdagen säger sitt ord i detta ömtåliga ärende.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! Vi delar väl alla herr Gustafssons i Borås uppfattning att respekten för den enskildes rätt att följa sitt samvete är något dyrbart, något som vi skall slå vakt om. Jag kan också medge att det ligger en viss obönhörlig konsekvens i det resonemanget, att om vi i den svenska kyrkan tillämpar ett vigselformulär, enligt vilket parterna som skall vigas högtidligen lovar varandra trohet, till dess döden skiljer dem åt, så kan givetvis en och annan präst tycka att vederbörande också verkligen skall tillämpa det formuläret efter bokstaven. Men som bekant gör inte majoriteten inom den svenska kyrkan detta, utan man ser på frågan mindre logiskt men mera mänskligt. Och det förhållandet kan ju inte vara obekant för den unge teologie kandidaten, när han prästvigdes. Om han då hyser starka samvetsbetänkligheter mot att godkännas en inom svenska kyrkan rådande praxis, så bör han inte viga sitt liv åt att tjäna kyrkan.

Och om samvetskonflikten sätter in senare i livet — vilket ju kan tänkas — så tycker jag det är en naturlig konsekvens att vederbörande präst lämnar den kyrka, som inte tillämpar den enligt hans uppfattning sanna läran. Detta bör vara naturligare än att kyrkan skall göra avkall på sin uppfattning om vad som är riktigt och tolerant och överlämna åt den enskilde prästen att utöva dömande makt över människorna i sådana fall.

I likhet med vad utskottet skrivit anser jag att denna fråga är av sådan art, att den inte kan lösas genom tillsättande av en separat utredning, utan att den i stället bör lösas i vidare sammanhang. Jag har därvidlag inget annat yrkande än utskottet. Enigheten i det stycket torde väl också ganska tydligt åskådliggöra vilket intresse vi alla har av att se resultaten av den utredning, som nu pågår rörande förhållandet mellan kyrka och stat.

Allmän tjänstepliktslag

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Gustafsson i Borås begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 168 ja och 22 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 15

Allmän tjänstepliktslag

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän tjänstepliktslag, m. m., dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 23 januari 1959 dagtecknad proposition, nr 38, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t,

under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga förslag till allmän tjänstepliktslag och till lag angående ändrad lydelse av 3 och 9 §§ lagen den 28 maj 1920 (nr 245) om medling i arbetstvister.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft den inom andra kammaren i anledning av propositionen väckta motionen nr 470 av herr *Senander m. fl.*, vari hemställdes, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 38 med förslag till allmän tjänstepliktslag och i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om nytt förslag av sådant innehåll, att rörelsefriheten för löntagarnas organisationer bibehålles oförändrad».

Utskottet hemställde, att riksdagen — med förklaring, att förevarande proposition, nr 38, icke kunnat helt bifallas, samt med avslag å motionen II: 470 — måtte för sin del antaga

A. det genom propositionen framlagda förslaget till allmän tjänstepliktslag med den ändringen, att 2 § erhöles av utskottet angiven lydelse;

B. det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 3 och 9 §§ lagen den 28 maj 1920 (nr 245) om medling i arbetstvister.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **SENANDER** (k):

Herr talman! Vi har i en motion i detta ärende vänt oss mot de föreskrifter i förslaget till tjänstepliktslag, som berör löntagarorganisationernas rörelsefrihet att hävda sina medlemmars löne- och arbetsvillkor.

Förslaget innefattar nämligen förbud mot strejker och att tvångsskiljedom skall kunna tillgripas. En särskild nämnd, kallad lönenämnden för tjänsteplikt, tilldelas diktatoriska befogenheter, och löntagarorganisationerna förlorar

Allmän tjänstepliktslag

varje möjlighet att på sedvanligt sätt hävda sina medlemmars intressen.

Detta är — även då det gäller förhållandena vid krig eller krigsfara — ett synnerligen allvarligt ingrepp i organisationsrätten. Visserligen gäller förbudet även arbetsgivarnas organisationer, men denna liksidighet har liten betydelse, alldenstund arbetsgivarna med sin ställning i produktionsprocessen och samhällslivet har mycket stora möjligheter att på andra vägar hävda sina intressen. Det är för övrigt ett känt faktum att arbetsgivarna aldrig haft något emot att begränsa löntagarorganisationernas rörelsefrihet, utan tvärtom förordat sådan, oaktat begränsningen skenbart gällt även dem själva. Tillkomsten av kollektivavtalslagen, som möttes av ett enhälligt motstånd av arbetarrörelsen och ett lika enhälligt bifall av arbetsgivarna, är ett exempel. Vi anser följaktligen att föreskrifterna i förslaget är till skada för löntagarnas intressen och att de redan därigenom måste mötas av ett berättigat motstånd. LO har ju också, även om den gått med på förslaget, anfört betänkligheter som inte utan vidare kan avfärdas.

Emellertid har som motivering för inskränkningen av löntagarorganisationernas rörelsefrihet anförts, att de krisförhållanden, som föranleder en tillämpning av tjänstepliktslagen, ställer landet inför sådana svårigheter att tvångsåtgärder av detta slag måste tillgripas. Såväl regeringen som utskottet utgår följaktligen ifrån att löntagarnas organisationer under krig kan tänkas tillgripa strejkvapnet för att hävda sina intressen. Vi har en annan uppfattning. Vårt lands utrikespolitiska linje, som innebär alliansfrihet och neutralitet, utesluter möjligheten att landet kommer att företa eller delta i anfallskrig. Under sådana förhållanden är vi förvissade om att det svenska folkets försvarsvilja skall ta sig så starka uttryck, att i varje fall inga tvångsingripanden mot löntagarorganisationerna erfordras.

Skulle däremot Sverige engagera sig i ett anfallskrig, då är det i högsta grad skadligt för landets intressen att de stora massorganisationerna frångästs sin rörelsefrihet. Denna förutsättning behöver vi visserligen inte räkna med under nu rådande politiska förhållanden. Men förhållandena kan ändras. Vi kan få en regering som består av de politiska äventyrare, som öppet eller förtäckt pläderar för Sveriges anknäpning till det aggressiva västblocket och som utan tvivel inte skulle dra sig för att engagera vårt land i ett krig på dess sida. En sådan regering måste i fredens intresse bekämpas med alla medel. Men har en sådan regering en fullmaktslag av det slag som här föreslås i sina händer, så har denna regering redan från början ett visst övertag, även om den inte helt kan hindra kampen mot ett sådant krig.

Vi slår fast, att de tvångsföreskrifter jag här påtalat är överflödiga om landet följer sin nuvarande utrikespolitiska linje. Sveriges arbetare och övriga löntagare skall säkerligen som en man offra både tid och krafter om det gäller att värna landet vid ett angrepp. Men samma föreskrifter blir direkt skadliga om Sverige låter engagera sig i ett anfallskrig. Om denna förutsättning, som vi hoppas aldrig skall inträffa, blir verklighet, så behövs hela folkets organisatoriska och andra resurser för att resa spärr mot de brottsliga planerna.

Jag ber att få yrka bifall till vår motion i denna fråga.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Det av andra lagutskottet tillstyrkta lagförslaget om allmän tjänstepliktslag är ett led i planläggningen av rikets försvarsberedskap. De av riksdagen år 1954 antagna allmänna förfogande- och ransoneringslagarna syftar i likhet med det föreliggande förslaget till att samla rikets resurser till en så effektiv försvarsinsats som möjligt. Enligt den föreslagna lagen skall regering-

en, i motsats till vad som är fallet med de nämnda beredskapslagarna, få rätt att ingripa mot arbetskraften under vissa betingelser, och åtgärder skall kunna vidtagas för att förmå inom riket boende att utföra krigsviktigt arbete.

I motionen nr II: 470, vari hemställdes om avslag på propositionen, har anförts, att förbudet mot arbetsnedläggelse är en icke godtagbar inskränkning i arbetarnas rätt att genom kollektiva ansträngningar hävda sina intressen i fråga om arbetsvillkoren. Utskottet har påpekat att tvekan inte kan råda om behovet av tjänsteplikt. Under sådana förhållanden måste lönefrågorna lösas utan stridsåtgärder. Utskottet har anført, att med den stabilitet som arbetsmarknadens organisationer numera har, kommer de att kunna träffa överenskommelse utan annan medverkan från det allmänna än vad som sker under normala förhållanden.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Även utskottets resonemang borde ju leda till den slutsatsen att tjänstepliktsförståndiganden inte bör införas i de fall vi här påtalat, ty om man utgår från att våra stora löntagarorganisationer kommer att förhålla sig lojala, för den händelse Sverige fullföljer den utrikespolitiska linje som officiellt proklamerats, så är en sådan lag obehövlig. Men som jag tidigare sade kan denna lag bli skadlig i de fall där vi kritiserat den, om vi skulle få en regering som leder landet in i krigiska äventyrligheter, ty de stora folkliga organisationerna skulle därigenom beskäras möjligheterna att använda sin styrka för att förhindra ett dylikt krig.

Herr JACOBSSON i Tobo (fp):

Herr talman! Herr Senander och jag ser litet olika på detta problem. Vi som representerar de demokratiska partierna anser ju att vi när det gäller försvaret skall vara lojala mot den regering

Jordbruksdepartementet: Omkostnader

vi har, en regering som stöder sig på parlamentets auktoritet. Vi har i de övriga beredskapslagarna även möjligheter att utan tvångsingripanden klara upp en del saker, och i likhet med herr Senander hoppas jag att vi även i fråga om tjänsteplikten skall kunna göra det.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Även om vi inte har den äran att räknas till »de demokratiska partierna» har vi ändå den uppfattningen att om det gäller ett försvarskrig — och det var detta som betonades av utskottets talesman — så finns det inte några som helst risker för att de stora organisationerna på arbetsmarknaden skall missbruka sin styrka. Men vi har utgått från att ingenting hindrar att vi kan få en regering som inleder landet i krigiska äventyrligheter och att vi alltså inte får med ett försvarskrig att göra. Då tycker jag att utskottets och utskottets talesmans resonemang borde ha fört till samma slutsats som vårt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kamraren utskottets hemställan.

§ 16

Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Jordbruksdepartementet: Omkostnader

Under punkten 2 (s. 3) hade Kungl. Maj:t föreslagit en med 5 900 kr. till 70 800 kr. minskad medelsanvisning.

Jordbruksdepartementet: Omkostnader

I samband härmed hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 334 av herr *Sundelin* och II: 405 av herr *Ståhl m. fl.*, i vilka motioner bl. a. hemställts, att detta anslag måtte upptagas med ett belopp av 63 700 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Jordbruksdepartementet: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 70 800 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord*, *Eskilsson*, *Nils Hansson*, *Svensson* i Ljungskile, *Östlund*, *Antby* och *Eliasson* i Moholm, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Jordbruksdepartementet: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 63 700 kronor.

Efter punktens föredragning anförde:

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Om man kan säga att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har låtit nionde huvudtiteln präglas av sparsamhet, så kan man väl också säga att jordbruksutskottets utlåtande i anledning av huvudtiteln inte är riktigt sig likt i jämförelse med de senare åren. Knapphetens kalla stjärna lyser väl över båda. Jag skall be att få säga några ord om en rad reservationer som vi avgivit från folkpartihåll; en del har biträtts även av högern.

I reservationerna yrkas vissa nedprutningar på departementschefens förslag. Bakgrunden till våra besparingsförslag har redovisats redan tidigare i samband med behandlingen av andra huvudtitlar

och är ju kort sagt den, att det synnerligen allvarliga statsfinansiella läget kräver största återhållsamhet med utgifter. Detta gör att man måste avstå från att gå med på förslag som man anser vara i och för sig mycket väl motiverade och som gäller områden, vilka ligger en varmt om hjärtat. — Jag vill i detta sammanhang framhålla att jag först efter en viss tvekan gått med på det förslag av statsrådet, som behandlas under punkt 57:o) i utlåtandet och som innebär att anslaget för byggande av lantmannaskolor minskas. Jag hoppas att det snart skall bli möjligt att här lämna ett högre anslag, men i nuvarande situation har jag full förståelse för att man måste pruta även på ett anslag som detta.

Låt mig, herr talman, också något beröra punkt 7:o) angående hushållningssällskapens omkostnadsanslag. Där har representanter för flera partier avgivit en reservation. Statsrådet har föreslagit att grundbeloppet för varje på personalförteckning upptagen resande befattningshavare skall sättas till 7 500 kronor, medan vi reservanter i anslutning till en till utskottet hänvisad motion hävdar, att man skall nöja sig med att höja grundbeloppet till 6 000 kronor. Att jag för min del anslutit mig till detta förslag beror på att hushållningssällskapen redan fastställt sina inkomst- och utgiftsstaten för innevarande år, varför det är mindre lämpligt att i nuvarande läge göra en omfördelning. Därtill kommer att den anslagsökning icke kunnat ske som lantbruksstyrelsen angivit som förutsättning för att en ändring av anslaget skulle kunna genomföras utan att något hushållningssällskap därigenom finge ett minskat anslag.

Herr talman! Med vad jag nu sagt ber jag att få yrka bifall till reservationen nr 1) av herr Nord m. fl.

Herr PETERSSON i Dahl (cp):

Herr talman! Herr Antby yttrade sig såvitt jag förstod om tre punkter, 2:o),

7:0) och 57:0). Den sistnämnda punkten, som ju rör lantmannaskolorna, blir det väl en särskild debatt om, och det är därför onödigt att nu gå in på den.

Herr Antby säger, att i rådande statsfinansiella läge får man avstå från att gå med på anslag, som man eljest gärna skulle biträda. Ja, det är riktigt, och jag vill gärna understryka att all sparsamhet är nyttig och nödvändig och att vi bör spara så långt det är möjligt. Men reservanterna har ju godtagit det förslag som redovisas i punkt 1:0) (Jordbruksdepartementet: Avlöningar) och alltså även godtagit den begärda ökningen av organisationen där med allt vad det innebär i form av ökade löner. Då går det väl inte att på måfå skära ned omkostnadsanslaget och säga, att vi lämnar inte det anslag som är nödvändigt för att täcka de kostnader den utökade organisationen för med sig. Jag framhöll förra året, när vi diskuterade dessa ting, att det är mycket ologiskt att resonera på detta sätt, och jag upp-repar det i dag.

Om motionärer och reservanter påyrkar en nedskärning av avlöningsanslaget, en minskad organisation för jordbruksdepartementet, uppnår man naturligtvis därmed en besparing. Men blir det hela lika effektivt? Den byrå som anslagsökningen gäller har funnits förut men haft provisorisk karaktär. Den har ansetts nyttig och blir nu fast.

Är det en besparing, om man gör en organisation mindre effektiv? Vi går ju in för att göra den statliga verksamheten mer och mer effektiv. Det ena för det andra med sig, samhällsmaskineriet blir alltmer invecklat och omkostnaderna ökar som följd därav. Är det någon som tror att man kan utöka en organisation och anställa fler befattningshavare utan att detta för med sig ytterligare omkostnader?

Mot motion nr 405 av herr Ståhl m. fl. vill jag i princip säga, att här har motionärerna rent slumpmässigt velat minska en del anslag, utan att de

Jordbruksdepartementet: Omkostnader

har tänkt på verkningarna härav. Ett sådant förfarande är jag bestämd motståndare till, inte bara när det är fråga om anslag till jordbruksdepartementet. Det har varit en likadan debatt i fråga om andra huvudtitlar och det kommer väl att bli flera.

Jag har inte någon gång märkt att folkpartiet eller högern gått emot lönesättningen för tjänstemännen. Men går man in för ökade löner och en utvidgad organisation, måste omkostnaderna bli större. Det säger sunda förnuftet. Därför, herr talman, kan jag inte godta reservanternas yrkande, utan yrkar bifall till utskottets hemställan under punkt 2:0).

Såvitt jag förstod talade herr Antby också om punkt 7:0), där Kungl. Maj:t och utskottet yrkar ökning av anslaget till hushållningssällskapen i form av en höjning från 5 750 till 7 500 kronor av grundbeloppet för varje s. k. resande befattningshavare. Herr Antby m. fl. anser att denna höjning skall begränsas till 6 000 kronor, under motivering att den av departementschefen förordade ökningen med därav betingad ändring av anslagsfördelningen skulle medföra att en del sällskap finge mindre totalt anslag. Detta redovisas närmare i propositionen. Resonemanget var riktigt innan de medel, varur grundbeloppet skall utgå, förstärktes med 90 000 kronor. Efter det så skett blir det nog inte många hushållningssällskap som får mindre.

Jag skulle också, herr talman, vilja se litet på själva principen för omfördelningen av de här anslagen till hushållningssällskapen. Tidigare har anslag utgått efter areal och folkmängd. Så småningom har man försökt att litet mera rättvist fördela bidragen för s. k. resande befattningshavare. De sällskap, som hade ett stort underlag av jordbruksareal och folkmängd, fick alltså förut mycket stora belopp, alldeles oavsett om de hade någon effektiv organisation eller ej. Däremot var statsbidra-

Jordbruksdepartementet: Omkostnader

gen mindre till de sällskap som hade liten jordbruksareal och folkmängd men kanske arbetade efter helt andra metoder och gjorde vad de kunde för att främja ett intensivt jordbruk med stora kostnader för konsulter, undervisningsverksamhet m. m. Jag kan nämna att fr. o. m. den 1 januari 1948 utgick ett grundbelopp av 15 000 kronor till varje sällskap. Fr. o. m. den 1 juli 1952 ändrades bidraget till 5 000 kronor för vissa å personalförteckning upptagna resande tjänstemän. Denna ändring grundades på förslag av 1950 årsushållningssällskapsutredning. Enligt departementschefens uttalande i proposition 1952: 32 skall grundbeloppet i princip avvägas så, att det motsvarar de genomsnittliga rese- och traktamentskostnaderna för varje befattningshavare. Ändring av beloppet skulle ske endast vid mera betydande förändringar i sagda kostnader.

Fr. o. m. den 1 juli 1957 har grundbeloppet varit 5 750 kronor. Denna ändring syftade till att ge framför allt de mindre sällskapen större andel av senare års av prisutvecklingen föranledda anslagshöjningar. Fr. o. m. den 1 juli 1957 är alltså fördelningsgrunden följande:

a) Grundbeloppet: 5 750 kronor för varje å personalförteckning för sällskap upptagen sekreterare, jordbrukskonsulent, husdjurskonsulent, trädgårdskonsulent, maskinkonsulent, hemkonsulent, fiskerikonsulent och jordbruksinstruktör, samt av återstoden

b) $\frac{3}{10}$ efter den med jordbruk med binäringar sysselsatta folkmängden inom sällskapens områden,

c) $\frac{2}{10}$ efter den övriga folkmängden (visst undantag för stad med mer än 10 000 invånare),

d) $\frac{4}{10}$ efter antalet brukningsenheter inom områdena, samt

e) $\frac{1}{10}$ efter områdenas totalareal.

Under årens lopp har det blivit en mycket betydande förbättring till för-

mån för de sällskap, som bedriver en intensiv verksamhet.

Jag har passerat på att nämna om dessa förhållanden för den händelse det inte blir någon mera debatt på punkten 7:o). Jag yrkar bifall till jordbruksutskottets hemställan under punkten 2:o).

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag skall bara säga några ord med anledning av vad herr Pettersson i Dahl anförde om vårt förslag till besparingar. Herr Petterssons resonemang är fullständigt riktigt under en förutsättning, nämligen att sparsamheten i de olika verken är driven så långt som det är möjligt. Nu tror vi att det finns möjligheter till ytterligare besparingar. Herr talman! Sparsamhet är alltid en god levnadsregel. I dag är den absolut nödvändig. Det är vår syn på den här frågan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Antby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 2:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 1) av herr Nord m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne

Lantbruksattachéer: Omkostnader — Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader

flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Antby begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 70 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4**Lantbruksattachéer: Omkostnader**

Kungl. Maj:t hade under punkten 4 (s. 5) hemställt om oförändrad medelsanvisning av 62 700 kr.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 334 av herr *Sundelin* och II: 405 av herr *Ståhl m. fl.*, i vilka motioner bl. a. yrkats att anslaget måtte upptagas med 56 400 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Lantbruksattachéer: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 62 700 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord*, *Eskilsson*, *Nils Hansson*, *Svensson* i *Ljungskile*, *Östlund*, *Antby* och *Eliasson* i *Moholm*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Lantbruksattachéer: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 56 400 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bi-

fall till den vid punkten fogade reservationen av herr Nord m. fl.

Herr PETERSSON i Dahl (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 5 och 6

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7**Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader**

Kungl. Maj:t hade under punkten 13 (s. 11—24) gjort framställning om en anslagshöjning med 75 000 kr. utgörande medel, vilka överförts från de å nuvarande riksstat upptagna anslagen Befordrande av inhemsk fröodling och Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) I: 176 av herr *Larsson*, *Sigfrid*, *m. fl.* samt II: 234 av herr *Staxäng* *m. fl.*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1959/60 såsom bidrag till hushållningssällskapens omkostnader anvisat anslag skulle fördelas mellan sällskapen enligt nu gällande regler;

b) II: 230 av herr *Brandt* i *Sätilla* *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen måtte besluta att de under förevarande anslag föreslagna särskilda posterna, nämligen dels ett belopp av 50 000 kr. för upplysningsverksamhet rörande foderkonservering, dels ett belopp av 40 000 kr. för vidgad informationsverksamhet

Statens jordbruksnämnd: Omkostnader

rörande markkartering, skulle fördelas efter de generella grunder, som gällde anslaget i övrigt;

c) I: 334 av herr *Sundelin* samt II: 405 av herr *Ståhl m. fl.*

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 4 965 000 kronor;

2) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 230 besluta, att det belopp å sammanlagt 90 000 kronor, som i propositionen föreslagits skola upptagas å särskilda poster under anslaget, skulle fördelas å hushållningssällskapen enligt samma grunder, som gällde för anslaget i övrigt;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 176 och II: 234 besluta, att det till hushållningssällskapen utgående grundbeloppet för varje på personalförteckning upptagen resande befattningshavare skulle höjas till 7 500 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Nord, Sigfrid Larsson, Eskilsson, Hermansson, Svensson* i Ljungskile, *Antby* samt *Eliasson* i Moholm, vilka ansett att utskottet under

3) bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 176 och II: 234, måtte besluta att det till hushållningssällskapen utgående grundbeloppet för varje på personalförteckning upptagen resande befattningshavare skulle höjas till 6 000 kronor.

b) (beträffande anslagets fördelning å olika poster) av herr *Antby*.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr *ANTBY* (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr *Nord m. fl.*

Herr *PETTERSSON* i Dahl (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 3

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen a) av herr *Nord m. fl.*; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 8—19

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20**Statens jordbruksnämnd: Omkostnader**

Under punkten 32 (s. 65—69) hade Kungl. Maj:t föreslagit, att anslaget skulle uppräknas med 78 000 kr. till 725 000 kr.

I motionerna I: 334 av herr *Sundelin* och II: 405 av herr *Ståhl m. fl.* hade hl. a. hemställts, att under förevarande anslag skulle anvisas 652 500 kr., innebärande en nedprutning av det av Kungl. Maj:t äskade beloppet med 10 procent.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Statens jordbruksnämnd: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 725 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord, Eskilsson, Nils Hansson, Hæggbloom, Svensson* i Ljungskile, *Östlund* och *Antby*, vilka ansett att utskottet

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Statens jordbruksnämnd: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 652 500 kronor.

Efter punktens föredragning yttrade:

Herr **ANTBY** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen av herr Nord m. fl.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 21—56

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 57***Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter**

Under punkten 75 (s. 201—202) hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa ett belopp av 1 000 000 kr. eller 500 000 kr. mindre än vad som anvisats för innevarande budgetår.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 339 av herrar *Påls-son* och *Boman* och II: 409 av herr *Thapper m. fl.*, i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte för ändamålet för nästa budgetår anvisa ett belopp av 4 500 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna

I: 339 och II: 409, till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Sigfrid Larsson*, *Hermansson* och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 339 och II: 409, till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **THAPPER** (s):

Herr talman! Vid denna punkt har undertecknad och några medmotionärer föreslagit ökade anslag till bidrag till byggnadskostnader vid vissa lantbruksundervisningsanstalter. Vi var när motionen väcktes väl medvetna om det ansträngda statsfinansiella läget och om behovet att iaktta den största sparsamhet med statens medel. Men sparsamheten får även här tillämpas med urskillning och hänsyn till vad pengarna skall användas till, och sparsamheten bör inte bli missriktad på så sätt att utgifterna övervältras på andra. Beträffande yrkesutbildningen kan man också tala om produktiva investeringar.

Det kan med tillfredsställelse konstateras att yrkesutbildningen undan för undan tillmätts allt större betydelse från det allmännas sida och att man är beredd att i ökad utsträckning satsa på en god yrkesutbildning. Detta gäller även landstingen och primärkommunerna. Det är därför med beklagande man konstaterar, att staten sänker bidragen till undervisningen vid lantman- och lantbruksskolor genom att ge minskade anslag för bidrag till byggnader. Under budgetåren 1956/57 och 1957/58 anvisades 2,5 miljoner kronor

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

årligen som bidrag till byggnadsarbeten. För budgetåret 1958/59 sänktes anslaget till 1,5 miljoner kronor, och för det kommande budgetåret föreslås blott 1 miljon kronor. Detta sker samtidigt som det föreligger ansökningar om statsbidrag till 30 lantbruksundervisningsanstalter, som ännu inte påbörjats.

Vidare har respektive huvudmän — i de flesta fall landsting — fram till januari i år förskotterat en sammanlagd byggnadskostnad på över 22 miljoner kronor, representerande ett statsbidrag på i runt tal 16 miljoner kronor. För att täcka statsbidragskostnaderna för redan utförda eller påbörjade byggnadsarbeten åtgår en tidrymd av åtskilligt över tio år med den nu föreslagna medelstilldelningen. För landstingens del innebär detta en ökad ekonomisk börda, som blir så mycket mer kännbar som landstingen iklätt och ikläder sig stora ekonomiska förpliktelser för utbyggnaden av yrkesutbildningen även på andra områden än jordbruk och lantushåll. Det kan inte vara en sund och riktig sparsamhetspolitik att i stor utsträckning vältra över dessa kostnader på landstingens och kommunernas skattebetalare.

Herr talman! Med det anförda ber jag få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen av herr Sigfrid Larsson m. fl.

Herr PETTERSSON i Dahl (cp):

Herr talman! Jag kan helt instämma i det yttrande som Landstingsförbundets ordförande här har hållit som företrädare för samtliga landsting. Det ligger till exakt så som han har relaterat. Det är ingen tvekan om att detta innebär en övervältring av kostnader från staten till landstingen. Jag sade förra året — och jag kan upprepa det nu — att jag tycker, att Kungl. Maj:t bör buga sig för landstingen och de kommuner som gör dessa stora offringar.

Sedan vill jag säga, att detta anslag på 1 miljon kronor egentligen bara är

en chimär. Det vore lika bra att stryka hela anslaget. Staten har åtagit sig att lämna byggnadsbidrag. När man har fyllt alla fordringar enligt gällande bestämmelser och fått byggnaderna godkända av byggnadsstyrelsen och lantbruksstyrelsen, så skulle man vara berättigad till statsbidrag med 75 procent av kostnaderna. Men då föreslår regeringen och får kanske riksdagens sanktion på att staten struntar i alla åtaganden och bestämmelser.

Jag tillåter mig att erinra om de bekymmer vårt landsting har haft på detta område. Vi byggde en lantmannaskola 1947. Vi tog den i bruk genast, och den godkändes 1949. Vi har också byggt en lantushållsskola, och kostnaderna för båda dessa skolor uppgår till närmare 3 miljoner kronor. Vi har gått den väg man skall gå, och byggnader och allt har godkänts av myndigheterna. Vi har alltså inte gjort någonting som strider mot bestämmelserna, men vi har ändå inte fått hela byggnadsbidraget, utan landstinget har lagt ut pengarna och har väl nu lidit en ränteförlust på nära $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Jag tycker inte det är anständigt av statsmakterna att göra på detta sätt.

Herr talman! Jag kan inte låta bli att i detta sammanhang framföra en synpunkt. Enligt en preliminär överenskommelse mellan förhandlingsdelegationen och staten skall jordbrukarna enligt ett nytt prisavtal efter vissa grunder få kompensation för sitt arbete. Jag tillåter mig fråga om vi kan lita på staten. Här är ju faktiskt ett bevis för att gällande förordning på en punkt har satts ur spel.

Herr talman! När man tänker på dessa saker kan det inte hjälpas att man blir litet bitter och börjar misströsta. Jag ber att få yrka bifall till reservationen på denna punkt.

Herr JONSSON i Strömsund (s):

Herr talman! Herr Petterssons i Dahl uttalande, att gällande förordning på

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

detta område hade satts ur spel, är nog överord. Den gällande förordningen innehåller, om jag inte minns fel, inte något absolut givet löfte ifrån statens sida att lämna dessa bidrag, utan det sägs någonting om att huvudmännen för dessa skolor »må» kunna erhålla bidrag i mån av tillgängliga medel. Det är väl också ungefär det som sker. Sedan kan man naturligtvis beklaga att de tillgängliga medlen är knappt tilltagna, men det beror ju på förhållanden, som inte alls är obekanta för denna församling. Denna långa väntan på att få ut anslaget är förvisso irriterande för skolornas huvudmän, men då huvudmännen i regel är landstingen och dessa ju har en ganska solid ekonomi, kan man inte påstå, att det sker någon katastrof. Föreligger det i detta fall svårigheter för landstingen får de väl iaktta en viss återhållsamhet i fråga om byggnadsverksamheten. Det är klart, att det är tacknämligt att våra landsting vill ordna denna yrkesutbildning, men det kan, när de satte igång med dessa byggen, icke ha varit obekant för dem, att de måste bereda sig på en viss väntan. Detta gäller inte bara landstingen. Många av de statsbidrag, som vi skall erhålla för vår verksamhet ute i kommunerna, får vi vänta på i många år. Visst skulle det vara önskvärt att riksdagen kunde anvisa anslag så att dessa väntetider kunde upphöra både för landsting och kommuner, men det är inte möjligt att nu börja sanera hela denna statsbidragsverksamhet. Man kan inte nu skaffa fram så mycket pengar; det är ganska optimistiskt att göra anspråk på att ett belopp så stort som 3,5 miljoner kronor mer än vad departementschefen har föreslagit skulle av riksdagen kunna ställas till förfogande.

Beträffande den kommande nybyggnadsverksamheten har vi på grund av sysselsättningssvårigheterna fått 4 miljoner kronor från femte huvudtiteln för nyanläggning av skolor av detta slag, naturligtvis under förutsättning

att sysselsättningsbesvärligheter föreligger på respektive orter. Detta är givetvis ingen hjälp för dem, som för länge sedan har byggt skolor och nu väntar på statsbidrag, men det är i alla fall ett starkt stöd åt den byggnadsverksamhet som är under planering. Det får väl i någon mån förklara varför anslaget just under nionde huvudtiteln har minskats detta år.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det var faktiskt en nyhet när herr Jonsson i Strömsund sade, att det inte vore något absolut löfte att landstingen skall få dessa pengar. Då ställer jag gärna den frågan: Vad gagnar det att ha en förordning, om man, fastän man lever efter bestämmelserna, ändå inte skall få något statsbidrag? Då har den inte något egentligt värde.

Det förbättrar inte saken att många kommuner också får vänta, vilket alla vet om. Nybyggnadsanslagen, som en del kommuner får på grund av viss arbetslöshet, skall man väl inte blanda in i detta sammanhang, herr Jonsson. Arbetslöshet är något som vi helst vill slippa. Dessa pengar har heller ingenting att göra med allt vad landsting och kommuner redan har lagt ut.

Herr **JONSSON** i Strömsund (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad man skall blanda in i detta sammanhang tål alltid att diskuteras. Det är ett faktum att 4 miljoner kronor torde komma att användas. Byggnaderna kommer ändå till stånd, och den undervisning som är behövlig lär väl bli lika bra vare sig byggnaderna uppföres för arbetslöshetspengar eller med pengar som beviljas under nionde huvudtiteln.

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

Herr **PETTERSSON** i Dahl (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det var inte alls för att ironisera över arbetslösheten som jag yttrade mig. Jag sade bara, att man inte i detta sammanhang bör blanda in det förhållandet, att det byggs skolor på grund av att det råder arbetslöshet på en viss ort.

Herr **JOHANSSON** i Gränö (cp):

Herr talman! Herr Jonsson i Strömsund kom med ett ganska uppseendeväckande recept, nämligen att landstingen, om ekonomin vore ansträngd, kunde minska på sin verksamhet, särskilt vad det gäller bygghet. Det var en ny metod. Vi fick helt nyligen till landstingen en ämbetskrivelse från kungl. arbetsmarknadsstyrelsen, som undrade vilka möjligheter landstingen hade att i nu rådande läge öka investeringarna på detta område. Jag vet inte hur landstingsområdenas invånare skulle motta ett budskap från ledningen för de olika landstingen och från Landstingsförbundet om att landstingen skulle inskränka sin verksamhet, ty inom de olika verksamhetsgrenarna finns det nog ingenting att inskränka på. Sjukvården pockar på bättre möjligheter via lasarett och sjukstugor, likaså kräver kronikervården och framför allt yrkesundervisningen för ungdom en upprustning. Med den lilla erfarenhet jag har från det landsting jag tillhör kan jag inte se, att vi skall kunna ta något råd av herr Jonsson i detta sammanhang.

När jag ändå har fått ordet ber jag att också få anföra något om landstingens ekonomi i övrigt. Herr Jonsson i Strömsund påstår, att den skulle vara rätt god. Det är glädjande om så är fallet, men det måste då bero på att landstingen har hushållat klokt med sina pengar. De hämtar till allra största delen sina inkomster skattevägen genom utdebitering, under det att staten har sina särskilda inkomstkällor. Dessutom

är landstingsskatten och kommunalskatten proportionella, medan den statliga skatten är progressiv. Det är något att tänka på i detta sammanhang. Detta är de reflexioner jag gjorde, när jag lyssnade till herr Jonsson i Strömsund.

I sak ber jag att få instämma med vad som här anfördes av Landstingsförbundets ordförande herr Thapper och av herr Pettersson i Dahl. Jag tyckte emellertid att herr Pettersson i Dahl målade väl mycket i svart. Visst skall vi kunna lita på staten! Det är ju ett gammalt talesätt att man icke skall förlita sig på furstar, men i detta fall är ju staten vi själva.

Såsom jag nämnde är utdebiteringen den huvudsakliga inkomstposten för landstingen. Enligt 1956 års statistik utgjorde utdebiteringen 72,6 procent av landstingens samfällda inkomster. Denna procentsiffra är dock inte lika stor för alla landsting, ty som bekant finns det vissa landsting som skaffat sig fonder och alltså har inkomster av dessa. Men de flesta landsting måste till allra största delen finansiera sina utgifter med vad man får in genom utdebiteringen, och därvidlag ser det litet mörkt ut i fortsättningen. Genom tillämpningen av de nya ortsavdragen torde landstingens skatteunderlag komma att minska med 13 procent, och det bör väl ändå ge herr Jonsson i Strömsund anledning till en viss eftertanke.

Såsom herr Pettersson i Dahl här påpekat, har landstingen utvidgat sin verksamhet och tagit upp nya verksamhetsgrenar. Samtidigt har emellertid staten mycket kraftigt minskat sin relativa andel av kostnaderna. Om vi t. ex. tar vårdkostnaden då det gäller sjukhus och andra anstalter, så utgör statens bidrag 1:50 per patient och dag, en siffra som stått sig i decennier. Detta belopp kunde kanske vara någonting att räkna med när vårdkostnaden låg på 5 kronor per dag, men bidraget blir ynkligt litet då vårdkostnaden inom sanatorie- och kronikervården ligger på 25 kronor och

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

inom lasarettsvården på 50—60 kronor per patient och dag.

Det finns i statsverkspropositionen en punkt som jag i detta sammanhang skulle vilja stanna vid och som visar hur staten genom att dra in ett anslag, som sedan 1914 utgått till landstingen, skulle spara ungefär 3,1 miljoner kronor. Det rör ersättningen till landsting och städer som icke deltar i landsting för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel. Här skulle staten tjäna 31,1 miljoner genom att ta bort det vederlag som av gammalt utgått till landstingen. Detta är rätt paradoxalt med tanke på de insatser som landstingen under senaste år gjort just på nykterhetsvårdens område. Såsom framhölls i medkammaren i tisdags anslår landstingen samfällt ungefär 1,1 miljoner kronor om året för detta ändamål.

Inom Kalmar läns norra landsting väntar vi nu på ett byggnadsbidrag från staten på 1,6 miljon kronor. Skolan är uppförd och tagen i bruk, och vi hade nog tolkat ordet »må» i bidragsförordningen på det sättet, att bidraget skall utgå när ritningarna och allt sådant är godkänt av vederbörande myndigheter — det är ju vanligt att uttrycket »må» tolkas på detta sätt. Jag hade äran att till chefen för jordbruksdepartementet för någon vecka sedan överlämna en skrivelse från landstinget, där vi redogör för det läge vari landstinget befinner sig och vördsamt anhåller om att medlen snarast måtte utbetalas. Vi behöver nämligen pengarna för andra byggnadsinvesteringar. Om nu inte statsrådet skulle finna det möjligt att på något särskilt sätt ordna denna sak, ser jag ingen annan möjlighet än att Kungl. Maj:t av riksdagen får större penningresurser till sitt förfogande då det gäller detta ändamål.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr NORUP (cp):

Herr talman! Lantbruksstyrelsen har ju fått på sig lagd uppgiften att se till att lantmanna- och lantbruksskolorna erhåller en upprustning som ligger i paritet med andra skolors — inte minst gäller det de många yrkesskolor som nu håller på att växa fram här i landet. När vi inom lantbruksstyrelsen sålunda gjort en undersökning av nybyggnads- och ombyggnadsbehovet vid lantmanna- och lantbruksskolorna har vi kommit till det resultatet, att det statsbidrag som utgått under senare år borde ökas rätt betydligt. Lantbruksstyrelsen har därför i sina petita föreslagit ett anslag på 6,5 miljoner kronor.

Såsom tidigare nämnts har detta bidrag utgått med 2,5 miljoner kronor ända fram till nu löpande budgetår. För närvarande utgör det 1,5 miljoner kronor. Enligt det föreliggande förslaget skulle anslaget sänkas till 1 miljon kronor. Det är avsett för nybyggnad och underhåll av ungefär 100 undervisningsanstalter vid jordbruket. Man har verkligen anledning att fråga sig, om det finns någon proportion mellan detta anslag och vad som vid årets riksdag anslagits när det gäller om- och nybyggnader vid våra yrkesskolor. Det är klart att dessa yrkesskolor har en mycket stor uppgift att fylla och att det här är fråga om en ny skolform som säkerligen kräver en hel del investeringar. Men det måste nog sägas att lantmanna- och lantbruksskolorna i detta avseende är alldeles för styvmoderligt behandlade, och jag kan inte underlåta uttala min förvåning över att jordbruksministern åtminstone inte bibehållit det gamla anslaget, som ju redan detta var väl lågt. Byggnadskostnaderna har ju också stigit kraftigt under de senaste åren.

Man kan ju resonera så, att det ändå är landstingen som bygger de flesta skolorna och att det kan kvitta om kostnaderna tas ut som landstingsskatt eller statsskatt. Jag känner inte till lands-

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

tingens ekonomi, men liksom herr Pettersson i Dahl tror jag nog att de som har beslutat bygga skolorna under de senaste åren i god tro har räknat med att riksdagens beslut inte skulle upphävas så som här har föreslagits. Är detta den nya metoden att riksdagsbeslut skall kunna upphävas när något år har gått? Man kan svälja en hel del om man menar att riksdagen kan fatta ett beslut och sedan, när man kommit in i en ny period, upphäva det hela.

Dessutom är det inte enbart landsting som står som ägare till dessa skolor, utan även hushållningssällskap, stiftelser och föreningar. Styrelserna i alla dessa har lika väl som landstingen räknat med att efter hand få 75 procent av byggnadskostnaderna täckta, låt vara att de som herr Jonsson i Strömsund säger inte hade något givet löfte jämförligt med en inteckning.

Jag är den förste att erkänna att det för de skolor som byggs av olika slag anslås alldeles för höga belopp. Den senast uppförda skolan skall alltid vara den bästa. Detta gör att kostnaderna stiger oerhört. För de mer eller mindre privatägda skolorna skulle ett riksdagsbeslut enligt utskottets förslag bli en ekonomisk katastrof.

Om inte bistånd nu lämnas dröjer det 14—15 år innan vederbörande, som räknat med statsbidrag, kan få sina kostnader täckta. Då kommer ränta på ränta att uppgå till ungefär kapitalets belopp. Följaktligen måste det föreliggande vara ett förslag som var och en som har intresse av dessa skolors utbyggnad måste reagera med olust inför.

De beslut som här är föreslagna av statsrådet och biträdda av utskottet kommer inte att sätta lantmannaundervisningen i paritet med andra gruppers yrkesundervisning. Ingen kan väl påstå annat än att jordens brukare, även om vi nu får ett nytt jordbruksavtal, tvingas vara kunniga på olika ekonomiska områden. Om nu statsmakterna låter dessa skolor mer eller mindre förfalla, har

vi inlett en kräftgång. Det är nödvändigt att på dessa lantbruksungdomars vägnar framföra en protest mot dessa förslag.

Märkligt är att i detta sammanhang en motion framlagts från folkpartiet om att vi skall pruta ned anslagen, inte bara på jordbrukets område, med 10 procent jämfört med vad vederbörande statsråd har föreslagit, oavsett om behovet är angeläget eller inte. Detta verkar vara ett farligt sätt att marschera fram. Jag kan inte fatta hur man kan vilja framställa förslag om prutning jäms över utan att våga det ena mot det andra.

Man skulle helt säkert inte vilja föreslå 10 procents sänkning av exempelvis försvarskostnaderna.

Jag måste av dessa skäl anmäla min bestämda protest mot förslaget att sänka det redan alldeles för låga anslaget till byggande av lantmannaskolor från en och en halv miljon till en miljon kronor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Larsson m. fl.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **NETZEN**:

Herr talman! Det var närmast herr Norup som uppfordrade mig till att blanda mig i debatten mellan utskottsmajoritetens och reservanternas företrädare. Jag skulle dock gärna först vilja säga, att jag personligen inte har någon som helst svårighet att förstå dem som utifrån olika bevekelsegrunder skulle ha önskat en helt annan siffra här än den miljon som är föreslagen under denna punkt. Jag tar då exempelvis hänsyn till såväl de bevekelsegrunder herr Norup åberopat som de bevekelsegrunder jag förmodar inspirerat landstingsförbundets ärade ordförande herr Thapper. Av naturliga skäl önskar han i varje fall en snabbare takt när det gäller att avlyfta ränteutgifterna från landstingen till staten. På den

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

punkten tycker jag att vi båda har en legitimt kontroversiell inställning till den fråga det gäller.

Det är inte en undervärdering av jordbrukets yrkesundervisning som förestavat den siffra, som statsverkspropositionen upptagit på denna punkt och som jordbruksutskottets majoritet funnit sig föranlåten att biträda. Det är i stället den kalla nödvändigheten som vi vid behandlingen av denna huvudtitel fått ett litet smakprov på och som är vägledande för många ledamöter i denna kammare och medkammaren. Det kan kanske räcka med den hänvisningen.

Jag vill emellertid säga några ord i själva sakfrågan, och det var huvudsakligen detta, herr talman, som föranledde mig att begära ordet. Herr Norup uttalade sin stora förvåning över — visserligen inte med samma överord som herr Pettersson i Dahl — att jag inte velat tillstyrka lantbruksstyrelsens anslagsäskande i dess petitaframställning. Som jämförelse kan jag nämna att lantbruksstyrelsen — herr Norup alltså — begärde 6 miljoner kronor, samtidigt som skolöverstyrelsen för exempelvis folkhögskolornas räkning stannade vid 4 miljoner kronor. Jag förstår, att herr Norup gärna skulle önska hinna ikapp i den bristande balans, som delvis uppstått under herr Norups tid som jordbruksminister. Det var inte möjligt för herr Norup att som chef för jordbruksdepartementet nämnvärt klara den accelererade eftersläpningen. Jag är den förste som vill avbörd mig komplimangen för de högre belopp som fanns tillgängliga under de, kanske även ur andra synpunkter, goda och gynnsamma år när herr Norup svarade för rusthållet.

De stora belopp som herr Thapper här antydde — 22 miljoner kronor — finns ingenting att invända emot. De har inte uppstått omedelbart. Förden skull är det inte alldeles riktigt när herrar Norup och Pettersson i Dahl

talar om den statsbidragskungörelse som gäller på detta område som om den i och för sig skulle vara ett löfte till huvudmännen — vare sig det nu är fråga om landsting, hushållningssällskap eller stiftelser — att bara fortsätta och bygga. Jag förmodar att herr Norup under sin statsrådstitid — lika väl som under hans tid som generaldirektör i lantbruksstyrelsen — för de huvudmän som planerar att bygga nya skolor ger varsel om en väntetid på åtskilliga år på grund av de statsfinansiella skälen — och detta vare sig riksdagen skulle bifalla förslaget om 1 miljon eller förslaget om 1,5 miljon. Det kan inte vara obekant för några av huvudmännen för dessa undervisningsanstalter, att situationen är sådan som även reservanterna här redovisat och som understrukits av herrar Thapper, Pettersson i Dahl m. fl.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på ett gammalt beslut, som daterar sig från 1939, om jag inte är fel underrättad. I den utformning som statsbidragskungörelsen fick år 1951 — den kungörelse som gäller nu — heter det bl. a. att statsbidrag må beviljas i mån av tillgång på medel. Detta skiljer sig på en mycket väsentlig punkt från exempelvis den bidragskungörelse som gäller för folkhögskolorna. Där står det uttryckligen uttalat, att vederbörande huvudmän — vare sig det är kommuner, landsting eller enskilda — äger, enligt de grunder . . . o. s. v. och i den ordning som stipuleras, erhålla statsbidrag till kurser, för anläggningens drivande o. s. v. Den skillnaden anger på vilket sätt riksdagen under alla dessa år har uppfattat den begränsning som varit betingad av statsfinansiella eller andra orsaker, orsaker som fått dessa anslagsposter att variera under senare år. Jag kan därför inte underlåta att reagera en smula mot herr Pettersson i Dahl — detta har redan herr Jonsson i Strömsund erinrat om — när han uppenbarligen dragit slutsatser utifrån denna statsbidragskungörelse som inte över-

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

enstämmer med innebörden i den. Jag tycker att det finns skäl att åberopa detta i det här sammanhanget.

Jag kanske bör erinra om att reservanternas förslag innebär en ökning på en enda post, som skulle uppgå till mer än de sammanlagt anvisade medlen för både folkhögskolorna, lantmanna-, lantbruks- och lantbrukshållsskolorna i landet — det anger ungefär proportionerna. Å andra sidan delar jag den förhoppning som företrädarna för reservationen hyser, att vi så småningom skall vara i tillfälle att knappa in på väntetiden för de huvudmän som har iklätt sig ansvaret för skolorna men — det önskar jag understryka — har gjort det i fullt medvetande om den långa väntetiden. Det skall heller inte falla någon kritik över de ambitioner som huvudmännen har visat när det gäller att utrusta dessa skolor, men man torde ha bedömt sin möjlighet att bära räntekostnaderna ganska optimistiskt. Det är utifrån de synpunkterna som jag vill beskriva de skäl som herr Norup och framför allt herr Pettersson i Dahl har anfört såsom affekterade och överdrivna i själva sakfrågan.

Herr NORUP (cp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet gjorde sig skyldig till en missuppfattning när han sade att jag skulle ha tillstyrkt lantbruksstyrelsens begäran om 6,5 miljoner. Jag talade om vad lantbruksstyrelsen hade begärt, vilket jag ansåg vara rätt, men jag vågade inte vara så djärv att yrka bifall till det förslaget, utan jag stannade vid reservationen.

Statsrådet Netzen gör gärna jämförelser mellan nu och den tid då jag var statsråd, och han säger att jag inte hann mycket längre när det gällde att avverka väntetiden, eftersom det även då var knappt om pengar för detta ändamål. Ja, herr statsråd, det är riktigt, men det finns ändå en liten skillnad mellan att använda 2,5 miljoner om året för att avbetala en skuld på 7—8 miljoner och

att minska anslaget till 1 miljon då skulden är 20 miljoner, när man ser att kostnaderna stiger under två år. Vi har kanske varit svaga i det fallet båda två, men här tar nog statsrådet priset. Även om vi nu har en mycket svag budget, tycker jag nog att man inte skulle behöva vara så återhållsam som man här har varit — på ecklesiastikdepartementets budget tycks det åtminstone finnas ganska gott om pengar.

Statsrådet tycker att jag bör varna dem som kommer och vill bygga skolor. Ja, jag har inte underlåtit att varna dem, och jag har inte någon gång underlåtit att tala om hur lång tid det kan ta att få statsbidrag. Jag har varit med statsrådet vid invigningen av Stenkvista skola. Jag var också med vid ett tillfälle i Skaraborgs län, då andre vice talmannen frågade mig såsom chef för lantbruksstyrelsen, när man kunde få statsbidrag. Jag tillät mig att säga, att jag för min del önskade att de anslag som går till dessa statsbidrag ökas väsentligt, och jag sade att ju fortare andre vice talmannen i riksdagen klubbar igenom anslagen, ju fortare skulle lantbruksstyrelsen kunna betala.

Jag har också varit i Skurup. Nästan varje månad får jag besök av representanter för landstinget som är mycket angelägna och undrar hur det går. Jag svarar att när anslagen är så låga, måste det dröja länge.

Det har sagts under hand, att vi bygger för dyra skolor. Ja, det gör vi kanske, men det är inte lantbruksstyrelsen som ensam bestämmer utformningen, utan också byggnadsstyrelsen är med. Jag vet inte om kammarens ärade ledamöter är av den åsikten, att det blir billigare när byggnadsstyrelsen är med.

Herr PETTERSSON i Dahl (cp):

Herr talman! Jag kan inte låta bli en replik till herr statsrådet, när han säger att mina argument är överdrivna. Det är de inte. Den statsbidragskungörelse som statsrådet åberopar är från 1951.

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

Vi byggde 1947 och fick godkänt 1949, alltså för tio år sedan.

Statsrådet säger att huvudmännen för skolorna blir varslade om att de kanske inte kan få bidrag så snart. Ja, herr statsråd, jag har ganska länge varit verksam vid byggandet av dessa skolor, men jag känner inte till att vi, i varje fall inte då, någon gång blivit varnade för detta. Vi har byggt skolorna i gott samarbete med lantbruksstyrelsen och byggnadsstyrelsen.

Jag tycker att landstingen och även hushållningssällskapen och stiftelserna bör få ett erkännande ord från statsrådsbänken för att de tagit vården om denna undervisning och åtagit sig förpliktelser som egentligen åvilar staten.

Om statsrådet vill medverka till att knappa in väntetiderna genom att anskaffa så mycket pengar, att det går att uppfylla de rättvisekrav som här ställes, är det bara bra, och i så fall är jag glad att denna debatt har kommit till stånd. Vi får väl ändå ta ett löfte från statsrådsbänken för gott och tro att det inte går med det som med den här kungörelsen, att det mjukas upp så att man inte kan lita på vad som sägs. Om statsrådet här har givit ett löfte, hoppas jag att han kommer att hålla det och att också hans eventuella efterträdare infriar förbindelsen.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NETZEN:

Bara ett par ord, herr talman! Herr Norup trodde att jag missuppfattat honom då jag sade att han hade tillstyrkt ett anslag av 6 miljoner — herr Norup upplyste mig om att det bara var 4. Jag ber då att få säga, att jag inte missuppfattade herr Norup. Jag talade nämligen i mitt anförande om generaldirektör Norup, som har yrkat 6 miljoner, och icke om riksdagsman Norup, som har yrkat 4,5 miljoner. Det var detta jag önskade säga i mitt förra anförande.

Sedan säger herr Norup, att jag ofta jämför mig med honom. Nej, herr Norup, det gör jag inte alls — det får vara någon måtta på pretentionerna. Jag var också angelägen att i mitt förra anförande säga, att jag är skyldig herr Norup en komplimang för att det tidigare utgått ett belopp av 2,5 miljoner.

Jag gissar att det står klart för herr Norup liksom för de flesta av kammarens ledamöter, att denna fråga inte har någonting att göra med huruvida man har en mer eller mindre välvillig inställning till det ändamål det här gäller, eftersom det i sak är tillgodosett med allmänna medel. Här vill jag tillmötesgå herr Petterssons i Dahl uppfordran och säga, att jag anser att landstingen, hushållningssällskapen och de enskilda stiftelser som här förekommer är värda all uppskattning för sina ambitioner på detta område. Den uppskattningen blir inte mindre om de ännu en tid får dras med räntekostnaderna för de förskott som de hittills så välvilligt har iklätt sig.

Det handlar här inte om att bygga nya skolor. Nästan hela bevisföringen faller på den omständigheten, att det gäller att hinna ikapp och sörja för att staten övertar de kostnader som landstingen nu har. Jag menar att det ur rättvisesynpunkt vore rimligt och riktigt, men nog bör vi i denna kammare vid det här laget vara medvetna om vad som gör det svårt att åstadkomma avvägningen mellan olika ändamål. När det gäller de angelägna nybyggnader som återstår har herr Jonsson i Strömsund redan hänvisat till det beslut som riksdagen fattade i förra veckan och som gör det möjligt att komplettera den miljon som här är anvisad.

Herr Norup försäkrade att han verkligen har varnat för väntetiden, och det betvivlar jag inte. Jag utgick i mitt första anförande som någonting självklart från att herr Norup liksom jag själv, även om reservanternas förslag i dag skulle bifallas och staten skulle göra ytterligare avbetalning till landstingen,

Täckdikningsförsök m. m.

skulle finna det nödvändigt att varna presumtiva skolbyggare för en väntetid på åtskilliga år. Jag gissar att herr Norup och jag är fullständigt överens om att det förbehållet måste göras.

Herr Pettersson i Dahl kunde inte erinra sig att han hade hört dessa varningar, och det är möjligt — det undandrar sig helt min bedömning — men jag vill understryka att precis samma statsbidragskungörelse som jag åberopar här gällde 1947, när herr Pettersson i Dahl planerade sitt bygge. Att han fick vänta kortare tid berodde på omständigheter, som det skulle föra för långt att vid det här tillfället gå närmare in på. Väntetiden har ökat i takt med de anspråk som har ställts, men det ekonomiska läget har inte gjort det möjligt att utan vidare överföra från andra områden inom jordbruks huvudtiteln de pengar som skulle ha erfordrats för att avlasta landstingen deras förskott.

Herr talman! Jag har funnit det angeläget att göra dessa smärre påminnelser i sammanhanget.

Herr NORUP (cp):

Herr talman! Jag vill bara säga, att när generaldirektör Norup vill ha ett anslag på 6,5 miljoner, får han hemställa om det; när riksdagsman Norup vill ha ett anslag, kan han yrka det. Det är skillnaden.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Pettersson i Dahl begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punk-

ten 57:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 5) av herr Sigfrid Larsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Pettersson i Dahl begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 155 ja och 32 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 58—70

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 71**Täckdikningsförsök m. m.**

Kungl. Maj:ts under punkten 89 (s. 245—247) gjorda framställning innebar en anslagsökning med 25 000 kronor till 150 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 333 av herr *Sundelin* samt II: 404 av herr *Ståhl m. fl.*, i vilka motioner, såvitt nu vore i fråga, hemställdes, att förevarande anslag skulle för nästa budgetår upptagas med oförändrat belopp.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 333 och II: 404, såvitt nu vore i frå-

Veterinärstyrelsen: Omkostnader — Veterinärstaten: Omkostnader

ga, till Täckdikningsförsök m. m. för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar Nord, Nils Hansson, Svensson i Ljungkile samt Antby, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 333 och II: 404, såvitt nu vore i fråga, till Täckdikningsförsök m. m. för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kronor.

Efter punktens föredragning yttrade:

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr JÖNSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 72

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 73

Veterinärstyrelsen: Omkostnader

Under punkten 91 (s. 249) hade Kungl. Maj:t i enlighet med veterinärstyrelsens förslag hemställt om medelsanvisning med oförändrat belopp av 91 300 kronor.

I motionerna I: 334 av herr Sundelin och II: 405 av herr Ståhl m. fl. hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att medelsanvisningen under förevarande anslag måtte minskas med 10 procent till 82 200 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna

I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Veterinärstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 91 300 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar Nord, Eskilsson, Nils Hansson, Hæggblom, Östlund, Antby och Nilsson i Lönsboda, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Veterinärstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 82 200 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Nord m. fl.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 74

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 75

Veterinärstaten: Omkostnader

Under punkten 93 (s. 252—253) hade Kungl. Maj:t hemställt om en med 18 300 kronor till 141 900 kronor ökad medelsanvisning.

I motionerna I: 334 av herr Sundelin och II: 405 av herr Ståhl m. fl. hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att medelsanvisningen under förevarande punkt måtte minskas med 10 procent i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar

och att anslaget således måtte uppföras med 127 700 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Veterinärstaten: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 141 900 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord, Eskilsson, Nils Hansson, Hæggbloom, Östlund, Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Veterinärstaten: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 127 700 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 76—79

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar

Kungl. Maj:t hade under punkten 98 (s. 265—283) föreslagit riksdagen dels att till förevarande ändamål anvisa ett förslagsanslag av 1 270 000 kronor, dels att godkänna vad departementschefen

anfört angående omläggning av det statliga stödet vid bekämpande av hönstyfus. Den föreslagna medelsanvisningen innebar en nedräkning med 260 000 kronor i förhållande till det för innevarande budgetår anvisade anslaget.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 61 av herr *Sveningsson m. fl.* och II: 92 av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville under denna anslagspunkt anvisa ett belopp av 1 120 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 61 och II: 92, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 270 000 kronor;

2) godkänna vad utskottet anfört angående omläggning av det statliga stödet vid bekämpande av hönstyfus.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord, Eskilsson, Nils Hansson, Hæggbloom, Östlund, Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett att utskottet under 1) bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 61 och II: 92, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 120 000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr HÆGGBLUM (h):

Herr talman! Den punkt som nu blir föremål för behandling avser ett anslag, som departementschefen yrkat till förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar på 1 270 000 kro-

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar

nor. Reservanterna har ansett att det anslaget skulle kunna nedsättas med 150 000 kronor. I förhållande till det anslag, som utgår innevarande budgetår, är Kungl. Maj:ts förslag 260 000 kronor lägre. Det förefaller som om dessa 260 000 kronor uppkommit dels på grund av en minskning av veterinärstyrelsens anslagsäskanden med ungefär hälften och dels en ytterligare prutning från departementschefens sida av dessa anslagsäskanden.

Det är inte redovisat vilka poster som ingår i detta anslag, om det är bekämpandet av tuberkulos, av smittosam kastning, av hönstyfus eller av något annat som den av departementet föreslagna prutningen avser. Detta gör det litet svårare att klara ut vad de belopp som nu skall redovisas i själva verket gäller. Men om jag håller mig till den uppdelning av posterna, som förekommer i veterinärstyrelsens anslagsäskanden, föreligger den situationen att 1 050 000 kronor kommer på sådant sjukdomsbekämpande som — enligt det beslut förra årets riksdag fattade och detta års riksdag förmodligen kommer att komplettera — om två år, alltså den 1 juli 1961, inte längre skall stödjas av staten utan övertagas av djurägarna i enlighet med ett förslag som från början härstammar från jordbruksanslagsutredningen.

Det är speciellt detta förhållande som reservanterna har fastnat vid. När jordbruksanslagsutredningen tog sig för att föreslå att hela denna ganska betydande kostnad, som burits av statsmedel, redan 1961 skulle övertagas av djurägarna, var vi inställda på att de kontroller, som i fortsättningen behöver vidtagas för att hålla någon uppsikt över riskerna för återuppblossande av tuberkulos och smittosam kastning, skulle bli rätt sällan återkommande och föga kostnadskrävande. Då hade vi räknat med att fram till detta året skulle det ske en rätt avsevärd minskning av de ställiga bidragen. Vi hade tänkt att åtminstone

en tredjedel skulle kunna försvinna varje år, så att vi på så sätt fick det avtrappat.

Nu har man från veterinärstyrelsens sida egendomligt nog när det gällt dessa sjukdomar inte föreslagit någon egentlig anslagsminskning för nästa budgetår utan beträffande den smittosamma kastningen till och med en liten uppskrivning av anslaget. Situationen är emellertid glädjande nog den, att smittosam kastning inte förekommit i detta land sedan juli månad 1957, så att när det budgetår går till ända, som vi nu beviljar anslag till, hoppas vi att det är tre år sedan smittosam kastning förekommit här i landet.

Under sådana förhållanden tycker vi nog från reservanternas sida att det inte så oansenliga belopp, som går åt till att för närvarande med ungefär 8 månaders mellanrum — en och en halv gång om året — kontrollera mjölkflaskorna från alla de gårdar där smittosam kastning inte förekommer, inte är så väl motiverat utan att man i det fallet skulle kunna lita till de bestämmelser som ålägger varje djurägare, som har en ko som kastar, att anmäla detta till veterinär och låta denne ta bakterieprov på efterbörd och dylikt för att få fastslaget om smittosam kastning förekommer eller inte. Man borde sålunda kunna minska dessa kontroller.

Dessutom innehåller propositionen det glädjande meddelandet från veterinärstyrelsen att det sista län, där man ännu haft tuberkulos, Skaraborgs län, är förklarat smittofritt. Detta har av veterinärstyrelsen förklarats vara en radikal ändring i läget. Från reservanternas sida har vi då tyckt att den radikala förändringen skulle kunna motivera en något större anslagsminskning än departementschefen föreslagit. Vi är på det klara med att detta är ett förslagsanslag, och vår prutning leder inte till något om inte departementet, när det utfärdar bestämmelser för frågan om kontrollens utformning, vidtar de

Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar

minskningar i kontrollåtgärderna, som en anslagsnedskrivning medför.

Detta har gjort, herr talman, att vi har ställt vår reservation på ett med 150 000 kronor minskat anslag. Jag ber att få yrka bifall till den reservationen.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Herr Hæggblooms reflexioner ger mig ingen anledning att uppehålla mig särskilt utförligt vid denna punkt.

Det förslag som jordbruksanslagsutredningen avgav i denna fråga 1957 godtogs ju av riksdagen 1958. Att jordbruksutskottet inte i år har kunnat bifalla motionen om en minskning av anslaget beror helt enkelt på — som också är redovisat i utlåtandet — att man velat hinna med ytterligare en tuberkulinkontroll i de län, där intervallerna mellan undersökningarna var mindre än fem år. Möjligheterna att öka intervallerna mellan undersökningarna begränsas följaktligen av denna målsättning — vilket herr Hæggbloom säkerligen har lagt märke till.

Utskottet förutsätter dock att veterinärstyrelsen tillvaratar alla de besparingsmöjligheter som kan uppnås genom en minskad kontrollverksamhet, utan att säkerhetskraven eftersättes. Vi har i utskottet endast påpekat att svårigheter föreligger när det gäller att göra mera exakta beräkningar av medelsbehovets storlek.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HÆGGBLOM (h):

Herr talman! Jag vill bara påpeka att den kontroll man talar om i jordbruksanslagsutredningen — och som skulle verkställas innan kostnaderna för kontrollen överflyttades på djurägarna — endast avsåg tuberkulinkontroll, icke kontroll av smittosam kastning.

Jag vill också här vara renhårig och begagna tillfället att säga, att jag av talesmän för veterinärstyrelsen har hört

det löftet upprepas, att oavsett hur det blir nästa år skall vi 1961 ha kontrollverksamheten nedskrivna så, som man ursprungligen tänkte sig — och då anser jag att det föreligger möjligheter att göra större nedskrivningar nästa budgetår.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hæggbloom begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 80:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranledes av bifall till den vid punkten fogade reservationen 9) av herr Nord m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hæggbloom yrkade likväld rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 125 ja och 64 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård*Punkterna 81 och 82*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 83***Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård**

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr WAHRENDORFF (cp):

Herr talman! Sedan utskottet under förevarande punkt i sitt utlåtande anmält, att det inte kunnat tillstyrka min med fleras motion om lindring av veterinärkostnaderna för avlägset boende djurägare, är det kanske inte så mycket att säga i sak. Men jag kan dock inte underlåta att göra några reflexioner på det principiella planet, innan motionen för denna gång avföres från dagordningen.

Det centrala i motionen är, att den del av kostnaden för veterinärs förrättningsresa som överskrider 20 kronor skulle betalas av statsverket, utan att prövning beträffande djurägarrens inkomstförhållanden företas. Det skulle med andra ord bli en generellt verkande regel. Att ett sådant system skulle strida mot strävandena att förenkla och rationalisera den statliga bidragsgivningen — ett betraktelsesätt som kommit till uttryck i utskottsutlåtandet — har jag svårt att förstå.

Nåväl, jag skall inte polemisera med utskottet i denna sak, men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på de principiella tankar som ligger bakom motionen.

För djurägare i utpräglade glesbygder blir kostnaderna i samband med veterinärförrättning av naturliga skäl mycket höga. Veterinären måste ha betalt såväl för den tid som expeditionen tar i anspråk som för de direkta reskostnaderna. Inträffar ett sjukdomsfall i djurägarens besättning, vilket påkallar veterinäringripande under helg, då en veterinär håller jour inom flera distrikt,

kan kostnaderna springa upp till avsevärda belopp.

Låt mig ta ett tänkt praktiskt fall.

I norra Värmland har vi två veterinärdistrikt, Finnskoga-Dalby och Torsby, där man har jourtjänst vissa söndagar. Veterinären i Torsby kan kallas till en förrättning inom Finnskoga distrikt och får då en färdväg på mellan 11 och 12 mil. Enligt den av riksdagen i fjol företagna ökningen av taxan ökas grundarvodet om 7 kronor med ett tids-tillägg om 15 kronor, d. v. s. det blir ett sammanlagt arvode på 22 kronor. Till detta kommer bilresan, som enligt resereglementet kostar bortåt 70 kronor. Besöket kommer med andra ord att kosta drygt 90 kronor. Det är en ganska avsevärd utgift för en småbrukare.

Man kan naturligtvis resonera på det sättet, att de i glesbygderna avlägset boende får skylla sig själva, om de bor kvar där och försöker driva ekonomisk verksamhet. Men på en rad andra samhällsområden resonerar vi på annat sätt; vi anlägger ett solidariskt betraktelsesätt och försöker ge alla medborgare samma förutsättningar att komma i åtnjutande av den service samhället erbjuder. Så är fallet inom sjukvården för människor och när det gäller skolutbildningen, för att ta några exempel. Också inom jordbrukets föreningsrörelse utgår man från vad jag betecknade som ett solidariskt betraktelsesätt och försöker utjämna avståndskostnaderna inom respektive föreningars verksamhetsområde.

Vårt samhälle kan i dag inte ta konsekvenserna av att våra glesbygder avfolkas och att dess befolkning strömmar till tätorterna. Huruvida en sådan befolkningsutveckling någonsin kan godtas ur samhällets synpunkt vill jag inte diskutera här — personligen ställer jag mig mycket skeptisk — men det väsentliga i sammanhanget är, att så länge det finns folk bosatta i glesbygderna, som där fyller en uppgift i vårt ekonomiska och sociala liv — för att nu inte

Veterinärhögskolan: Avlöningar — Skogsstyrelsen: Omkostnader

nämna de beredskapsmässigt betingade motiven — så länge är det vår plikt att anlägga avståndssolidariska synpunkter på vårt handlande.

Vad själva sakfrågan beträffar är detta en i ett större ekonomiskt sammanhang sett mycket ringa fråga, och den borde ha kunnat lösas även i en situation med ansträngda statsfinanser. Utöver rättvisepincipen talar för att så borde ha skett den väsentliga omständigheten, att det i det enskilda fallet kan vara fråga om mycket betungande kostnader.

Herr talman! För dagen har jag inget yrkande — det torde vara meningslöst att yrka bifall till motionen — men jag hoppas att få återkomma till denna fråga ett annat år.

Vidare anfördes ej.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 84

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 85**Veterinärhögskolan: Avlöningar**

Sedan punkten föredragits, anförde

Herr NORUP (cp):

Herr talman! Med denna punkt, som handlar om avlöningarna vid veterinärhögskolan, har utskottet sammankopplat min motion angående viss utbyggnad vid högskolan. Jag har inget annat yrkande än utskottet, men det är en sak jag vill påpeka.

Det är så pass stora värden det rör sig om när det gäller svinsjukdomarna, att staten har all anledning se till att förhållandena förbättras med avseende på utforskandet av dessa sjukdomar. Landets produktion av fläsk motsvarade ett värde av inte mindre än 780 miljoner kronor 1957. Det är inte tal om annat än att det är mycket stora värden som går förlorade genom att man inte har tillräcklig möjlighet att utforska svin-

sjukdomarna. För att kunna göra det är det nödvändigt att åstadkomma bättre stallar ute vid veterinärhögskolan. Det finns för närvarande ingen klinik för svin. En utredning är tillsatt som skall undersöka dessa ting. Denna utredning har kommit fram till att man möjligen i de gamla häst- och hundstallarna skulle kunna göra i ordning provisoriska stallar för undersökning av svin.

I dessa stallar är det mellan 4 och 5 meter högt i tak, fönstren sitter högt upp och det är mörkt. Om jag inte är fel underrättad skulle erforderliga reparationer gå till något över hundra tusen kronor. Jag tror för min del att detta är fel använda pengar. Skall man göra något är det bättre att bygga upp nya stallar ute vid veterinärhögskolan. Jag har i motionen hemställt att utredningen skulle få vidgade direktiv på den punkten och därefter komma fram med förslag. Jag är tacksam för den positiva inställning utskottet har till saken och hoppas att samma positiva inställning skall göra sig gällande både inom utredningen och senare hos statsrådet, när förslag framlägges.

Det kunde finnas mycket att säga om denna sak, men jag tror att vi alla längtar efter förhandlingarnas avslutning. Jag har, herr talman, inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 86—93

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 94**Skogsstyrelsen: Omkostnader**

Under punkten 112 (s. 304—306) hade Kungl. Maj:t hemställt om en medelsanvisning av 161 800 kronor, vilket innebar en anslagshöjning med 4 100 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänskjutna motioner, nämligen I: 334 av herr *Sundelin*, likalydande med II: 405 av herr *Ståhl m. fl.*, i vilka motioner hemställts, såvitt nu vore i fråga, att detta omkostnadsanslag skulle uppföras med allenast 145 600 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Skogsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 161 800 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord, Eskilsson, Nils Hansson, Hæggblom, Östlund, Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Skogsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 145 600 kronor.

Efter punktens föredragning anförde:

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 95 och 96

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 97

Vägbyggnader å skogar i enskild ägo

Kungl. Maj:t hade under punkten 116

Vägbyggnader å skogar i enskild ägo

(s. 322—323) hemställt om anslagsanvisning med oförändrat belopp av 7 700 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat de inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motionerna I: 359 av herr *Sundin* och II: 436 av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte delegera beslutanderätten angående förhöjt byggnadsbidrag till skogsvägar till skogsstyrelsen i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen.

Utskottet hemställde

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, till Vägbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 7 700 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

2) att motionerna I: 359 och II: 436 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Sigfrid Larsson* och *Sundin*, vilka ansett att utskottet under 2) bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 359 och II: 436, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte delegera beslutanderätten angående förhöjt statsbidrag till byggande av skogsbilväg till skogsstyrelsen i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr LARSSON i Norderön (cp):

Herr talman! Den reservation som avgivits vid denna punkt av herrar *Sigfrid Larsson* och *Sundin* föranledes av motionerna I: 359 och II: 436. Såsom medansvarig för dessa motioner ber jag att få disponera ett par tre minuter av kammarens tid för att anföra några synpunkter.

När sysselsättningssvårigheter uppstår eller väntas uppstå ligger det i

Vägbyggnader å skogar i enskild ägo

samhällets intresse att en så god beredskap som möjligt iakttages. Inte minst för landskommunernas del kan därvid rätt stora problem uppstå. Är jord- och skogsbruk den väsentliga näringsgrenen, måste de sysselsättningskapande åtgärderna till stor del inriktas på skogsförbättringar. Härvid beröres i rätt stor omfattning enskilda skogsägare. Den skogsröjning, till vilken visst statsbidrag utgår, har visat sig fylla en uppgift ur sysselsättningssynpunkt. Dessa objekt torde dock inte erbjuda tillräckliga arbetstillfällen i händelse av återkommande arbetslöshet.

Rubriken »Vägbyggnader å skogar i enskild ägo» under jordbrukshuvudtiteln ger möjligheter till stimulerande av enskildas åtgärder, som av samhället kan utnyttjas vid inträffade sysselsättningssvårigheter. Den i detta sammanhang anvisade möjligheten till förhöjt statsbidrag upp till 75 procent av kostnaden är säkerligen väl motiverad som kompensation för de olägenheter markägaren utsätts för, då arbetsmarknads-skäl skall vara avgörande för företagets igångsättande och eventuella avbrytande under viss tid.

Om dessa synpunkter föreligger, såvitt jag förstår, ingen meningsmotsättning mellan jordbruksutskottet och motionärerna. Men medan motionärerna anser, att på grund av sådana ärendens brådskande natur en högre arbetsmarknadsmässig beredskap erhålles genom att rätten att besluta om förhöjt byggnadsbidrag till skogsvägar delegeras till skogsstyrelsen i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen, så är utskottets mening att denna beslutanderätt bör tillkomma Kungl. Maj:t.

Av inhämtade remissyttranden framgår, att skogsstyrelsen och Sveriges skogsägares riksförbund yrkar bifall till motionen, arbetsmarknadsstyrelsen och Sveriges skogsägarförbund intet har att erinra häremot, medan statskontoret avstyrker. Remissinstanserna instämmer sålunda i huvudsak i motionens syfte,

som för övrigt icke innebär avsteg från gällande praxis beträffande delegationsrätt för statsbidrag inom viss angiven ram för t. ex. skogsröjning och andra sysselsättningsåtgärder. I motionen påpekas även det förhållandet, att skogsstyrelsen efter arbetsmarknadsstyrelsens hörande redan nu har rätt att bevilja en tioprocentig förhöjning vid arbetslöshet. Det må i detta sammanhang även få anföras, att företrädare för de lokala instanserna av de ämbetsverk, som föreslås erhålla utvidgad delegationsrätt, säger sig dela motionärernas uppfattning.

Herr talman! Med förhoppning att motionen under alla förhållanden kan få bidra till ett beaktande av dessa aktualiserade synpunkter, ber jag att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Denna fråga om förhöjt bidrag till skogsvägar är inte någon stor sak. Jag kan vitsorda att den redogörelse, som herr Larsson i Norderön lämnat, är riktig. Vad vi i utskottet inte ansett oss kunna gå med på av det herr Larsson och hans medmotionärer anfört i motionen är att till skogsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen delegera beslutanderätten angående detta speciella förhöjda statsbidrag. Frågor om förhöjt statsbidrag har förekommit mycket sällan, och det har inte givits några belägg för att Kungl. Maj:ts handläggning i förekommande fall skulle ha vållat tidsutdräkt. Då vi ansett att så inte torde bli fallet i fortsättningen, har vi även på denna punkt anslutit oss till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Herr förste vice talmannen gav pro-

Lantmäteristyrelsen: Omkostnader — Lantmäteristaten: Omkostnader

positioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 98—117

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 118***Lantmäteristyrelsen: Omkostnader**

Under punkten 141 (s. 383—385) hade Kungl. Maj:t föreslagit en medelsanvisning av 152 300 kr., vilket innebar en minskning med 10 500 kr. jämfört med nu utgående anslag.

I samband härmed hade utskottet behandlat de tidigare angivna likalydande motionerna I: 334 av herr *Sundelin* och II: 405 av herr *Ståhl m. fl.*, vari, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att förevarande omkostnadsanslag skulle uppföras med 137 100 kr. eller ett 10 procent lägre belopp än vad Kungl. Maj:t äskat.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Lantmäteristyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 152 300 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord*, *Eskilsson*, *Nils Hansson*, *Hæggblom*, *Antby*, *Rimås* och *Hedin*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Lantmäteristyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 137 100 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **ANTBY** (fp):

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (cp):

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 119 och 120

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 121***Lantmäteristaten: Omkostnader**

Kungl. Maj:ts förslag under punkten 144 (s. 399—402) innefattade anslagshöjning med 160 000 kr. till 5 186 000 kr.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat de tidigare angivna likalydande motionerna I: 334 av herr *Sundelin* och II: 405 av herr *Ståhl m. fl.*, vari hemställts, såvitt nu vore i fråga, att förevarande omkostnadsanslag skulle uppföras med ett belopp av 4 667 400 kr., d. v. s. ett 518 600 kr. lägre anslag än vad Kungl. Maj:t äskat.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Lantmäteristaten: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 5 186 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord*, *Nils Hansson*, *Antby* och *Rimås*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Lantmäteristaten: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 4 667 400 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **ANTBY** (fp):

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (cp):

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Avlöningar

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 122—131

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 132

**Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen:
Avlöningar**

Kungl. Maj:ts under punkten 156 (s. 428—435) gjorda framställning innefattade — förutom hemställan till riksdagen att fastställa ny avlöningsstat — en medelsanvisning av 1 132 700 kr.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 336 av herr *Spetz* och II: 407 av herr *Staxäng m. fl.*, i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte a) i princip uttala sig för den upprustningsplan för havsfiskelaboratoriet, som fiskeristyrelsen upptagit i sina äskanden, b) besluta att vissa av motionärerna föreslagna tjänster skulle inrättas vid havsfiskelaboratoriet, samt c) vidtaga av yrkandet under b) erforderlig uppräknig av medelsanvisningen till havsfiskelaboratoriet.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 336 och II: 407, såvitt nu vore i fråga,

a) fastställa av utskottet framlagd avlöningsstat för fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: fiskeristyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60,

b) till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 132 700 kronor;

B. att motionerna I: 336 och II: 407, såvitt däri hemställdes att riksdagen ville i princip uttala sig för den upprustningsplan för havsfiskelaboratoriet, som fiskeristyrelsen upptagit i sin anslagsskrivelse avseende budgetåret 1959/60, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hermansson*, *Johansson* i Öckerö och *Hedin*, vilka ansett att utskottet under B bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 336 och II: 407, såvitt nu vore i fråga, uttala sig för den upprustningsplan för havsfiskelaboratoriet, som fiskeristyrelsen upptagit i sin anslagsskrivelse avseende budgetåret 1959/60.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **JOHANSSON** i Öckerö (fp):

Herr talman! Anledningen till att vi reserverat oss vid denna punkt är ju att det finns vissa orosmoln framför allt vad skarpsillen beträffar. Tillgången på skarpsill har ju under de senaste åren minskat katastrofalt. Jag skall nämna några siffror. 1954 fångades 9 372 359 kilo, 1955 6 994 548 kilo, 1956 6 195 658 kilo, 1957 2 669 902 kilo och 1958 1 094 980 kilo. Denna katastrofala nedgång berör inte bara själva fisket utan är också ett allvarligt hot mot sysselsättningen vid konserverfabrikerna. 1954 köpte konserverindustrien 7 328 444 kilo skarpsill, 1955 5 885 098 kilo, 1956 5 862 221 kilo, 1957 2 572 055 kilo och 1958 1 058 020 kilo. Vi förstår vad denna nedgång betyder för sysselsättningen, alldeles särskilt som konserverfabrikerna på en hel del platser är väsentliga ur sysselsättningssynpunkt. Jag kan som exempel nämna Klädesholmen, Lysekil och Gravarne.

Varpå beror då denna stora nedgång i skarpsillfisket? Vi fiskare har en enda förklaring att ge till att tillgången på skarpsill är så liten, nämligen att över-

Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Avlöningar

fiskning sker — d. v. s. man fångar skarpsill både när man skall göra det och när man inte skall göra det. Under flera år rådde det förbud för svenska västkustfiskare att fiska skarpsill under sommarmånaderna. Vi brukade börja detta fiske i mitten av september och sluta det i mitten av mars, då skarpsillen inte längre kunde användas till inläggningar. Men tyvärr har fiskarna i vårt södra grannland börjat bedriva industrifiske i ganska stor omfattning, vilket betyder att de fångar skarpsill även under den tid den är rombärande, alltså på sommaren. Denna skarpsill går direkt till fiskmjölsfabrikerna. Det är för övrigt inte bara danskarna som bedriver denna överfiskning, utan i mindre utsträckning deltar även svenskar däri. Det går inte att uppehålla förbud för svenska fiskare när andra länders fiskare håller på att fiska.

De svenska vetenskapsmännen delar vår uppfattning att den försämrade tillgången på skarpsill beror på överfiskning.

Vad skall vi göra för att sätta stopp för denna minskning i tillgången på skarpsill? Endast vetenskapliga undersökningar kan ge svar på den frågan. Vad som kommer fram vid vetenskapsmännens internationella kongresser blir avgörande på det här området. Denna sak är dock ännu icke tillräckligt utredd ur vetenskaplig synpunkt. Nu har emellertid en överenskommelse träffats mellan danskar, svenskar och norrmän om sådana vetenskapliga undersökningar. Vi har möjlighet att delta i undersökningar ute på vad man kallar fältet. Men vi har emellertid inte tillräckliga resurser för att bearbeta det material som framkommer vid dessa undersökningar. Det är inte bara skarpsillen det är fråga om. Man bör även undersöka strömmingen och forsken i Östersjön. Även skarpsillens förekomst i Östersjön bör undersökas. Där har nämligen under senare år gjorts en del skarpsillfångster.

Vi är tacksamma för att vi på förslag

av departementschefen fått förstärkning med ett laboratoriebiträde vid havsfiskelaboratoriet i Lysekil. Men detta är icke tillräckligt; vi behöver mer om vi skall kunna fullfölja de internationella förpliktelser vi åtagit oss.

Jag är fullt på det klara med att den reservation vi fogat till utskottsutlåtandet inte kommer att bifallas i dag. Men å andra sidan anser jag att frågan om dessa undersökningar är så viktig och allvarlig både ur fiskarsynpunkt och ur sysselsättningssynpunkt, att jag velat ta tillfället i akt att här deklarerat vår syn på detta. Jag skall därför be att få yrka bifall till den reservation som är fogad till punkt 132 i utskottets utlåtande.

Herr ARWESON (s):

Herr talman! Jag kan naturligtvis i långa stycken instämma i vad herr Johansson i Öckerö här har sagt.

Denna forskning gäller mycket viktiga områden. Herr Johansson nämnde undersökningarna i fråga om skarpsill och strömming. Det finns givetvis många andra exempel man skulle kunna anföra i detta sammanhang.

Vid denna punkt gäller det emellertid frågan om en upprustning av havsfiskelaboratoriet i Lysekil. Jag vill bara kort och gott säga, att såväl departementschefen som utskottets majoritet och även reservanterna är eniga om att det statsfinansiella läget nu är sådant, att det inte tillåter en upprustning i en takt som i och för sig vore önskvärd. Den enda lilla skillnaden mellan reservanterna och utskottets majoritet är, att reservanterna redan nu vill göra ett principuttalande, att laboratoriet skall upprustas i en viss takt. Majoriteten i utskottet är inte övertygad om att ett sådant uttalande i dag skulle lösa saken till någon fördel. Vi vet att det är av ekonomiska skäl som man inte kan gå hårdare fram. När vi får ekonomiska resurser finns också — det vet jag — vilja inom utskottet att göra snara förbättringar.

**Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Omkostnader —
Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Omkostnader**

Jag ber att med det anförda få yrka bifall till utskottets förslag.

Med detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit förhandlingarnas ledning, var överläggningen slutad.

Mom. A

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. B

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 133

Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Omkostnader

Under punkten 157 (s. 436—460) hade Kungl. Maj:t föreslagit en medelsanvisning av 419 300 kr., vilket innebar en uppräknig av det för innevarande budgetår anvisade anslaget med 6 700 kr.

I motionerna I: 334 av herr *Sundelin* och II: 405 av herr *Ståhl m. fl.* hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att under förevarande anslag skulle anvisas 377 400 kr., innebärande en nedprutning av det av Kungl. Maj:t äskade beloppet med 10 procent.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 419 300 kronor.

Reservation hade avgivits av herrarna *Nord, Nils Hansson, Antby* och *Johansson* i Öckerö, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställ-

ning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 377 400 kronor.

Efter punktens föredragning anförde:

Herr **ANTBY** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 134

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 135

Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Omkostnader

Kungl. Maj:t hade under punkten 159 (s. 463—465) föreslagit en medelsanvisning av 142 900 kr. eller 23 600 kr. högre än det för innevarande budgetår anvisade.

I motionerna I: 334 av herr *Sundelin* och II: 405 av herr *Ståhl m. fl.* hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att under förevarande anslag skulle anvisas 128 600 kr. eller 10 procent mindre än det av Kungl. Maj:t äskade beloppet.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Om-

Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen — Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien: Akademien

kostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 142 900 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar Nord, Nils Hansson, Antby och Johansson i Öckerö, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 334 och II: 405, såvitt nu vore i fråga, till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 128 600 kronor.

Efter punktens föredragning yttrade:

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr PETTERSSON i Dahl (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammarerna utskottets hemställan.

Punkterna 136—139

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 140

Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr HEDIN (h):

Herr talman! Till denna punkt är fogat ett särskilt yttrande av herr Johansson i Öckerö och mig och jag skulle vilja säga några ord i anslutning till detta.

Vid 1957 års riksdag behandlades en motion med begäran om anslag för utförande av statistik för insjöfisket med

hjälp av s. k. samplingsmetod. Anslaget hade påyrkats av fiskeristyrelsen. Det tillstyrktes av jordbruksutskottet, men förslaget blev i denna kammare avslaget med mycket knapp majoritet.

Insjöfiskarna finner denna fråga synnerligen angelägen och de har därför själva med hjälp av medel som har stått till deras förfogande låtit utföra en statistik. De saknar emellertid medel för att få denna statistik bearbetad. Därför har i motion II: 229 påyrkats att Kungl. Maj:t måtte anslå medel för denna bearbetning.

Det hade nog funnits anledning för utskottet att behandla motionen välvilligare än som skett, men det nuvarande budgetära läget måste självfallet medföra, att man även i fråga om mindre anslag är återhållsam. Dessutom bör statistik, för att den skall få något verkligt värde, utföras under en lång följd av år och alltså göras kontinuerligt liksom den statistik som nu finns beträffande saltsjöfisket. Det är min förhoppning att jordbruksministern ägnar denna fråga stor uppmärksamhet och medverkar till att insjöfisket liksom saltsjöfisket får en statistik utförd efter en långsiktig plan i vilken också den av insjöfiskarna själva utförda statistiken kan infogas.

Jag har, herr talman intet yrkande.

Vidare anfördes ej.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 141—154

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 155

Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien: Akademien

Under punkten 179 (s. 487—488) hade Kungl. Maj:t föreslagit en med 100 kr. till 99 300 kr. uppräknad medeis-anvisning.

Utskottet hade i detta sammanhang

Extra utgifter

behandlat de inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motionerna I: 175 av herr *Domö m. fl.* och II: 442 av herr *Grebäck m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, dels att tjänsten som sekreterare hos Skogs- och lantbruksakademien skulle uppflyttas från lönegrad Bo 1 till lönegrad Bo 3, dels att förevarande anslag skulle uppföras med ett belopp av 102 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 175 och II: 442, till Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien: Akademien för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 99 300 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Sigfrid Larsson*, vilken ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 175 och II: 442,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för Skogs- och lantbruksakademien, som angivits i reservationen,

b) till Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien: Akademien för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 102 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **GREBÄCK** (cp):

Herr talman! Det är inte utan att jag tycker att utskottet har uppträtt en smula futtigt när det inte kunnat tillstyrka en framställning om uppflyttning av sekreteraren i Lantbruksakademien från lönegrad Bo 1 till lönegrad Bo 3 på samma sätt som skett beträffande föreståndarna för statens centrala frökontrollanstalt, statens växtskyddsanstalt och statens maskinprovningar. Detta skulle ha fordrat en höjning av beloppet på denna punkt med 2 700 kronor, och jag tycker inte att man med hänsyn till det statsfinansiella läget skall låta hind-

ra sig från att tillgodose ett så rimligt krav. Denna tjänst skall inom den allra närmaste framtiden nybesättas, och det är synnerligen viktigt, att man då får en prima kraft.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 17, som är fogad till utskottsutlåtandet, av herr *Sigfrid Larsson*.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (cp):

Herr talman! Jag skall inte polemisera mot herr *Grebäck* angående det värdefulla i att få goda krafter till respektive befattningar. Då emellertid denna fråga prövats och bedömts av departement, lönenämnd och andra instanser, som har vägt den ena tjänsten mot den andra, har vi ingen anledning att frångå Kungl. Maj:ts förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fögade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 156—170

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 171***Extra utgifter**

Under punkten 195 (s. 501—502) hade Kungl. Maj:t föreslagit, att nu utgående anslag skulle uppräknas med 28 000 kr. till 145 000 kr.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat den inom riksdagens andra kammare väckta, till utskottet hänvisade motionen, nr 126, av herrar *Haggblom* och *Nilsson* i Bästekille, vari hemställts, att riksdagen för budgetåret 1959/60 måtte uppföra ifrågavarande anslag med ett belopp av 120 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motio-

Statsbidrag till förädling av medicinalväxter, m. m.

nen II: 126, till Extra utgifter för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 145 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Eskilsson*, *Hæggbloom* och *Hedin*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 126, till Extra utgifter för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 120 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr HÆGGBLUM (h):

Herr talman! Det föreligger förslag om uppskrivning av detta anslag dels med 4 000 kronor, vilket är väl motiverat, och dels med 25 000 kronor, vilket bara motiveras med att anslaget är gammalt och därför behöver höjas. Samtidigt talar siffrorna om att anslaget har räckt och att för det senast redovisade budgetåret finns på anslaget en reservation av 14 000 kronor. Vi reserveranter har tyckt att motiveringen är för klen för att riksdagen skall gå med på den så ifrågasatta uppskrivningen, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr PETERSSON i Dahl (cp):

Herr talman! Herr Hæggbloom tycker motiveringen från departementets sida är för enkel. Motionärerna har ingen annan motivering än detta för sitt yrkande om nedsättning av anslaget. Detta gäller extra utgifter. Jag anser det ändå anmärkningsvärt att ett anslag till extra utgifter, som inte är större än detta, har kunnat upptagas oförändrat sedan 1947. Priserna och kostnaderna har ju gått upp, och detta anslag skall användas till utgifter som man inte kan beräkna i förväg.

Jag skall ta ett par exempel. En lantbrukselev vid Alnarp råkade ut för en olycka. Han körde traktor och kolliderade med en bil. Staten var ersättningskyldig, och ingen vet i förväg vilket

belopp det kommer att röra sig om. Vidare kan det kanske bli fråga om att staten får utgifter för att ta hand om personer som kommer på studieresa t. ex. från England. Detta gäller även svenskar, som behöver resa utomlands för studier och forskning. Den som i något sammanhang har litet med ekonomi att göra måste säga, att ett anslag på 145 000 kronor till extra utgifter är mycket blygsamt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten följande reservationen; och biföll kammarerna utskottets hemställan.

Punkten 172

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 173

Lades till handlingarna.

§ 17

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden.

Punkterna 1—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13

Lades till handlingarna.

§ 18

Statsbidrag till förädling av medicinalväxter, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till förädling av medicinalväxter, m. m.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande

Statsbidrag till förädling av medicinalväxter, m. m.

motioner, nämligen I: 345 av herr *Osvald* samt II: 412 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl., hade yrkats, att riksdagen måtte besluta dels att tilldela Otto J. Olson & Sons Aktiebolag, Hammenhög, ett anslag å 25 000 kr. till förädling av medicinalväxter, dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att en utredning snarast igångsattes för klaggörande av vilka åtgärder, som lämpligen borde vidtagas för att få till stånd en viss odling av medicinalväxter samt försöksverksamhet rörande odlingsmetodiken.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 345 och II: 412.

Reservation hade avgivits av herrar *Nord*, *Sigfrid Larsson*, *Nils Hansson*, *Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, som ansett att utskottet bort hemställa

1) att riksdagen, i anledning av motionerna I: 345 och II: 412, såvitt nu vore i fråga, måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning för att klaggöra vilka åtgärder som borde vidtagas för att få till stånd en viss odling av medicinalväxter samt försöksverksamhet rörande odlingsmetodiken;

2) att motionerna I: 345 och II: 412, såvitt de avsåge anslag till bidrag åt Otto J. Olson & Sons Aktiebolag, Hammenhög, för förädling av medicinalväxter, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr NILSSON i Lönsboda (fp):

Herr talman! I de föreliggande motionerna har bl. a. ställts yrkande om en utredning angående vilka åtgärder som bör vidtas för att få till stånd en odling av medicinalväxter här i landet. Medicinalväxterna har utan tvivel blivit förbisedda och bortglömda vad gäller det allmännas medverkan till bättre förutsättningar för en rationell odling. Man

har i fråga om medicinalväxterna helt fått förlita sig på den import som stått till buds. Det kan emellertid ifrågasättas, om vi beträffande så viktiga ting som läkemedel från växtriket bör vara beroende av import.

Det finns en beredskapslagring av medicinalväxter för ungefär ett års behov — lagerhållningen är begränsad av olika orsaker, icke minst av hållbarhets-skäl. När andra världskriget utbröt måste man alltså snabbt organisera både en insamling och en odling av sådana medicinalväxter som icke är vildväxande i vårt land. Detta mötte en hel del svårigheter, såsom också medicinalstyrelsen påtalat i sitt utlåtande över motionerna. Det var bl. a. mycket besvärligt att anskaffa lämpligt frö för utsäde. Man ägde inte heller kännedom om odlingsbetingelserna för de olika sorterna och saknade rationella odlings-tekniska hjälpmedel. Men de odlings-försök som gjordes, bl. a. av firman Otto J. Ohlsson i Hammenhög, gav goda resultat och var löftesrika. Hade dessa försök fortsatt, hade med all säkerhet ännu större framsteg gjorts. När det blev normala tider, avstannade emellertid försöken och även odlingarna upphörde.

Detta får anses vara en stor förlust, ty vid en avspärrning kan en brist på dessa droger till viktiga läkemedel få allvarliga återverkningar, som kan komma att rubba hela vår läkemedelsförsörjning, bl. a. därigenom att en oförutsedd ökning av förbrukningen av andra läkemedel kan orsaka stora svårigheter.

Det är därför vi reserverar anser att en utredning borde — såsom även medicinalstyrelsen, styrelsen för lantbrukshögskolan och för statens lantbruksförsök sagt i sina remissyttranden — företagas för att klarlägga möjligheterna av att få till stånd en viss odling av medicinalväxter i vårt land. Man borde genom försöksodlingar söka få fram fullvärdigt utsäde, pröva lämplig jordmån

Statsbidrag till förädling av medicinalväxter, m. m.

för de olika sorterna och även komma fram till en mer rationell odlings-, skörde- och torkningsteknik.

Utskottsmajoriteten anser att en odling av medicinalväxter inte skulle kunna bli lönande i vårt land. Det är väl egentligen omöjligt att under nuvarande förhållanden uttala sig därom, eftersom en rationaliserad odling av mer förädlad växtmaterial kan komma att ge helt andra resultat än man för närvarande räknar med.

Då det är mycket viktigt att ha en viss beredskap även på detta område vill jag, herr talman, med det anförda yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen, av herr Nord m. fl.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Man bör naturligtvis inte överdriva storleksordningen av den fråga det här gäller. Det är givetvis vida angelägnare med en tillräcklig beredskap i fråga om livsmedelsförsörjningen, men även om odlingen av medicinalväxter har väsentligt mindre omfattning torde den i alla fall höra till de viktigare beredskapsodlingarna.

Det är därför förvånande att utskottet avvisar motionen med att säga att det egentligen inte tillhör jordbruksutskottet att syssla med denna sak, utan att det i stället ankommer på de statliga medicinalmyndigheterna. Sett mot bakgrunden av att medicinalstyrelsen tillstyrkt en utredning, förefaller utskottets ställningstagande rätt anmärkningsvärt.

När beredskapsbehovet vid ett tidigare tillfälle påkallade en odling av medicinalväxter i vårt land, upptogs en sådan odling vid sinnessjukhusen. Det är väl mer naturligt att man t. ex. vid statens försöksgårdar gjorde odlingsundersökningar och sökte få fram medicinalväxter som har goda betingelser för odling i vårt land. Det har tidigare en gång i viss utsträckning skett en sådan försöksodling, bl. a. vid Uge-

rups försöksgård. I vissa andra europeiska länder upprätthåller man ständigt en beredskapsodling av medicinalväxter, kanske inte minst beroende på de bittra erfarenheterna från sista världskriget av att inte ha tillgång till en inhemsk odling av dylika växter.

Vid andra världskrigets utbrott fanns det inte heller i vårt land, såsom herr Nilsson i Lönsboda nyss påpekade, någon tillräcklig inhemsk odling av detta slag, utan de svenska myndigheterna måste uppmuntra en insamling av vildväxande drogväxter. Det var inte små kvantiteter som på detta sätt insamlades för att man skulle kunna täcka behovet. År 1940 insamlades 13 ton, år 1941 25 ton, år 1942 32 ton, och under de återstående krigsåren höll sig den årliga insamlingsmängden vid cirka 30 ton. Det blev emellertid ganska dyrbart för staten med denna insamling, och därtill kommer att utbytet av dessa insamlade vilda växter, när det gäller medicinråvaror, är väsentligt mindre än av de förädlade sorterna.

Det innebär i alla fall en ganska osäker försörjning med råvaror till medicinalindustrin att man skall lita till insamling i skogsbackar och på dikeskanter etc. Den odling som vi hade i vårt land under andra världskriget steg ganska snabbt — under fem år från 0,4 ton torkad drog till 11,7 ton. Därför ifrågasattes också efter kriget att man från myndigheternas sida skulle försöka att upprätthålla produktionen och trygga tillgången på sådana växter, inte minst genom att se till att få fram ett bättre utsäde. Det blev emellertid inga resultat av denna lofvärda föresats. Vi motionärer menar, att sådant förädlingsarbete beträffande medicinalväxterna borde kunna bedrivas i Sverige att man åtminstone kunde bringa dessa från vildstadiet till att bli kulturväxter. Det är en hit kvar ännu, innan man kommer dit. Denna odling är dessutom behäftad med en hel del svårigheter och risker. Det gäller framför allt — som jag

Statsbidrag till förädling av medicinalväxter, m. m.

tidigare nämnde — att få fram ett bättre utsäde liksom rationellare odlings- och skördemetoder m. m. Skulle vi råka ut för en ny avspärning, är vi, tror jag mig våga säga, rätt illa rustade i detta avseende. Vid ett sådant tillfälle är odling av medicinalväxter en beredskapsåtgärd, som måste sägas höra till de livsviktigare.

Nu har man i reservationen begränsat sig till att begära en översyn angående i vilka former en sådan odling skulle kunna upptas. Denna begränsning av motionens krav borde ha kunnat bifallas. En sådan utredning behöver inte innebära, att man sätter i gång någon större apparat. Den torde kunna göras under ganska enkla och billiga former.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är ansluten till detta utlåtande.

Herr JOHANSON i Västervik (s):

Herr talman! Det är klart att man kan sätta i gång med olika utredningar på olika områden och även på detta, men då bör man vara något så när på det klara med om det finns någon som helst möjlighet att på ett lönsamt sätt bedriva odling av medicinalväxter i vårt land.

Motionärerna liksom reservanterna har två huvudmotiv för sitt förslag om utredning. Det ena är beredskapssynpunkten och det andra att jordbruket på detta sätt skulle kunna få en komplementodling. Den nuvarande jordbruksproduktionen skulle kunna nedbringas något och ersättas med en odling av medicinalväxter.

Vad gäller själva beredskapssynpunkten har ju medicinalstyrelsen den frågan om hand. Man har därifrån meddelat, att vi har lager för ungefär ett års avspärning. Om vi drabbas av ett års avspärning, finns det väl möjligheter att under denna tid ta upp en odling, så att vi kan klara vår inhemska konsumtion. För övrigt kan man väl fråga sig, ifall det nu åberopas att det skulle

kunna bli ett krig och att vi därigenom skulle bli avspärrade, om detta med de förstörelseredskap som för närvarande existerar verkligen kan räcka längre än ett år. De erfarenheter, som vi förskaffade oss under andra världskriget, visar för övrigt, att vi mycket snabbt kunde komma fram till en odling av dessa medicinalväxter.

Vad den andra punkten beträffar — att medicinalväxtodlingen skulle kunna utgöra ett komplement till jordbruket — har de remissinstanser som yttrat sig konstaterat, att denna odling torde bli mycket blygsam och att den inte kommer att påverka jordbrukets totala produktionsvolym, åtminstone inte i någon nämnvärd utsträckning.

Låt mig, herr talman, bara knyta ett par reflexioner till denna fråga. Herr Hansson i Skegrie var förvånad över utskottets ställningstagande. Vi fick i går i tidningspressen ett meddelande — jag vet inte om det är riktigt — om att man lyckats träffa en överenskommelse mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation om det framtida importskyddet för jordbruket. När det nuvarande treårsavtalet ingicks räknade man med att jordbruket skulle ha ett importskydd på 20—25 procent. Detta skydd är nu uppe i 35 procent och väntas så småningom nå upp till 45 procent. Kan man tänka sig att vi inte får precis samma besvärligheter som vi nu har på jordbruksproduktionens område, om vi övergår till att odla medicinalväxter? Lönerna i de länder vi importerar ifrån skulle alltså ligga avsevärt under de löner som utgår här i landet, och trots att man ändå räknar med ett importskydd på 45 procent uppnår man väl inte den inkomstlikställighet som förutsattes i 1947 års avtal.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Jordbruksutskottets ärade företrädare

Statsbidrag till förädling av medicinalväxter, m. m.

ser nog denna sak i väl enkla perspektiv när han anser den föreslagna medicinalväxtodlingen jämförbar med de odlingar för vilka ett gränsskydd finns och spelar en avsevärd roll. Det argumentet, att vi har lager i vårt land av medicinalväxter för ett år framöver, är relativt svagt det också, ty vad vi behöver är ju framför allt utsäde, och om vi inte har en beredskapsodling kommer vi att stå tomhänta när lagren efter det första årets slut är förbrukade. Jag ser att jordbruksministern just nu är här, och för min del är sista resursen tydligen nu, när vi inte lyckats få jordbruksutskottet att förstå beredskapsvärdet, att vädja direkt till departementschefen att han undersöker möjligheterna i vårt land att åtminstone upprätthålla en sådan beredskapsodling att tillgången på utsäde av medicinalväxter är något så när tryggad.

Herr JOHANSON i Västervik (s):

Herr talman! Jag skall be att få föredra vad experten på detta område apotekare Bondeson har sagt om möjligheten att lönsamt bedriva denna medicinalväxtodling: »En sådan avancerad drogväxtodling är knappast tänkbar annat än i stor skala, större än som motsvarar vår egen konsumtion. Den förutsätter enligt min mening möjlighet att exportera standardiserade droger och förädlade produkter. Även det växlande skördeutfallet måste kompenseras genom export, ev. av ur växterna framställda halvfabrikat och rensutsubstanser.» Det är alltså klart utsagt att vi inte kan inom landet bedriva en sådan odling så, att det lönar sig jämfört med vad det nu kostar oss att importera motsvarande varor. Skall vi driva denna produktion, bör det vara i betydligt större omfattning. Då riskerar vi att vi kommer i precis samma situation som vi nu har på jordbrukets område, att vi inte kan få avsättning annat än tack vare subventioner. Dessutom måste vi kanske också ha ett visst importskydd.

Det är möjligt att vi inom jordbruksutskottet betraktar frågorna ur enkla perspektiv, men det kanske, herr Hansson i Skegrie, beror på erfarenhet som vi har fått under årens lopp, bland annat av jordbruksuppgörelsen.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Lönsboda begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Lönsboda begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 136 ja och 56 nej, varjämte en av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 19

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag för budgetåret 1959/60 till Statens växtskyddsan-

Bidrag till plantskolekontroll

stalt: Avlöningar och Omkostnader ävensom till Bekämpande av växtsjukdomar jämte i anslutning härtill väckta motioner, dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande bekämpandet av växtsjukdomar m. m.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 20

Bidrag till plantskolekontroll

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner angående anslag till bidrag till plantskolekontroll.

I sex inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade i huvudsak likalydande motioner, nämligen I: 65 av herr *Persson, Johan, m. fl.* och II: 93 av herr *Rimås* och fru *Eriksson* i Ängelholm, I: 180 av herr *Nilsson, Yngve*, och herr *Arvidson* samt II: 443 av herrar *Nilsson* i Göingegården och *Lothigius* ävensom I: 342 av herr *Mattsson* och II: 226 av herr *Jansson* i Benestad *m. fl.*, hade gjorts hemställan av innebörd att riksdagen för budgetåret 1959/60 måtte anvisa ett anslag av 15 000 kr. till bidrag till plantskolekontroll.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 65 och II: 93, I: 180 och II: 443 samt I: 342 och II: 226, till Bidrag till plantskolekontroll å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 7 500 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Jon Jonsson, Hjalmar Nilsson, Mossberger, Gunnar Berg, Hedström, Lindström, Jönsson* och *Franzén* i Motala, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 65 och II: 93, I: 180 och II: 443 samt I: 342 och II: 226.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **LINDSTRÖM** (s):

Herr talman! Tidsnöden gör, att vi

alla måste ta tillbörlig hänsyn till den skånska självförebräelsen, som vi hörde i onsdags.

Jag vill bara säga att vi reserveranter, liksom Kungl. Maj:ts och statskontoret, anser tiden vara inne för att avveckla statsbidraget till denna plantskolekontroll. Vi bör ändå ha en smula sinne för vad dessa belopp över huvud taget kan betyda. Det finns 41 anslutna plantskolor som — om majoritetens förslag om en långsam avveckling skulle gå igenom — skulle få vardera 185 kronor. Detta belopp kan en plantskola varken stå eller falla med. Vi reserveranter anser att det är ett onödigt plotter med detta lilla belopp, och vi har därför gått på Kungl. Maj:ts linje.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen, av herr *Jon Jonsson m. fl.*

Herr **SKÖLD** (s):

Herr talman! När detta anslag på 15 000 kronor till plantskolenämnden kom till år 1945 förutsattes det, att det skulle vara ett övergångsanslag, som så småningom skulle falla bort. Yrkesutövarna skulle själva bekosta denna verksamhet. Detta måste vara rimligt. Jag har därför i princip inte haft någonting att invända emot Kungl. Maj:ts förslag att man skulle ta bort detta anslag. Anslaget är litet, och jag förutsätter att det inte skulle vara erforderligt att göra en djupgående utredning om lämpligheten av att avskaffa detta anslag.

Vi i utskottet har ändå tyckt att det hela gått litet för fort. Plantskolenämnden har ju träffat ett avtal med någon sorts inspektör, som skall utöva sin verksamhet under hela år 1959. Det nuvarande statsbidraget räcker till den 1 juli. Därefter finns det inte några inkomster från staten för att fullfölja de ingångna förpliktelserna. Under ett halvt år skulle nämnden alltså inte få något anslag, trots att en viss verksamhet är planlagd.

Nu har det visserligen förutsagts, att nämnden får försöka klara sig genom att

Dubbla åldersgränser för barns bevistande av offentlig filmföreläsning

höja avgifterna. Jag tror, precis som herr Lindström, att detta inte är någon övermänsklig uppgift. Ändå har vi i utskottet tyckt, att man borde avveckla detta litet mildare. Man borde bevilja ett halvt års anslag för sista hälften av 1959. Då får plantskolenämnden tid på sig att anpassa sig efter de nya förhållandena. Efter detta års utgång skulle inte längre något anslag utgå. Jag tycker att detta är en praktiskt lämplig utväg, samtidigt som den är förmånlig på så sätt, att man härigenom når en enighet om att detta anslag i princip skall upphöra.

Jag tillåter mig följaktligen, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talman den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lindström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, skedde omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Lindström begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Där-
5 — *Andra kammarens protokoll 1959. Nr 9*

vid avgåvos 105 ja och 79 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 21

Föredrogs vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1959/60 till avlöningar, omkostnader och byggnadskostnader vid statens skogsskolor ävensom till förberedande skogskurser jämte i ärendena väckta motioner, m. m., och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 22

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 16, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom.

§ 23

Dubbla åldersgränser för barns bevistande av offentlig filmföreläsning

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om dubbla åldersgränser för barns bevistande av offentlig filmföreläsning, m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag her att få yrka återremiss till utskottet av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8, då proposition i ärendet senare kommer att

Enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser

avlåtas och man genom att skjuta på behandlingen undviker två debatter.

Vidare anfördes ej.

Kammaren beslöt återförvisa ärendet till utskottet.

§ 24

Enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner angående enhetliga trafikförsäkringspremier och bensinpriser.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr LARSSON i Norderön (cp):

Herr talman! För andra gången i dag ber jag om cirka tre minuter av kammarens dyrbara tid.

Norrland har i många avseenden besvärligare problem än landet i övrigt. Det gäller t. ex. de stora avstånden. De norrländska vägarna är i stort sett sämre än vägarna i övriga delar av landet. Bilismen får i våra dagar allt större betydelse. Det är självklart, att detta särskilt gäller Norrland, dess befolkning och näringsliv. Men varför, frågar man sig, skall Norrland med sina stora avstånd missgynnas genom sämre vägar och dessutom genom högre bensinpriser och högre bilförsäkringspremier?

Det är bilförsäkringspremierna det nu närmast är frågan om. När en bilägare i Norrland för en bil med en tjänstevikt av högst 1 100 kilo får betala cirka 200 kronor mer i bilförsäkring än en bilägare i Svealand-Götalands landsortsområde, så är det för honom en betydande merkostnad. Vi motionärer anser det angeläget, att man söker få till stånd en kostnadsutjämning.

Nu har ju beredningsutskottet ställt sig förstående till vår motion och uttalat önskvärheten av största möjliga enhetlighet och enkelhet vid bestämmandet av bilförsäkringspremierna. Ut-

skottet förutsätter, att försäkringsinspektionen fortlöpande följer utvecklingen och att man tillvaratar de möjligheter att införa mera enhetliga premier, som den kommande utvecklingen kan medföra. Då har jag, herr talman, icke anledning att här ställa något särskilt yrkande.

Det är naturligtvis riktigt att premierna skall avvägas med hänsyn till den risk försäkringen är avsedd att täcka. Men om medelskadan är större i Norrland och detta har sin anledning i förhållanden, t. ex. de sämre vägarna, som bilisterna i Norrland inte själva kan påverka, så kan det inte sägas vara rättvist att norrlänningarna skall ha högre premiekostnader.

Vi har nu tre tariffområden inom bilförsäkringen: norrlandsområdet, storstadsområdet och det övriga landet. Tidigare har det varit sex tariffområden. Sammanslagningen till tre områden innebär en förenkling och en utjämning av premiekostnaderna. Om man i nästa omgång slår ihop norrlandsområdet och Svealand-Götalands landsortsområde till ett enda område, blir det en förenkling och en kostnadsutjämning. Det skulle medföra större rättvisa mot Norrland. Jag vill uttala den förhoppningen, att en sådan sammanslagning skall kunna genomföras snarast möjligt.

Vi har i vår motion också berört frågan om de högre bensinpriser, som tillämpas i Norrland. Utskottet hänvisar till den pågående inventeringen av olösta norrlandsfrågor och förutsätter, att bensinpriset kommer att uppmärksammas i det sammanhanget. Jag vill hoppas, att utskottet blir sannspått. Det är angeläget, att en kostnadsutjämning sker även i detta avseende. Det finns inget acceptabelt skäl för högre bensinpriser.

Jag har, herr talman, såsom jag nyss har framhållit, inget särskilt yrkande.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 25

Interpellation ang. sysselsättningsläget

Ordet lämnades på begäran till

Herr **KELLGREN** (s), som yttrade:

Herr talman! Under senast förflutna vinter har arbetslösheten varit betydligt större än vad vi hittills kunnat konstatera under efterkrigstiden. Orsakerna till nedgången i sysselsättningen är väl kända. Den viktigaste torde vara våra skogsindustriers svårigheter att vinna tillräcklig avsättning för sina exportprodukter. I särskilt hög grad har också skogsarbetarna fått vidkännas minskade sysselsättningsmöjligheter. Arbetslösheten har också drabbat skogslänen hårdast, men även i andra delar av vårt land och inom andra sektorer av vårt näringsliv har minskat behov av arbetskraft förelegat.

Utan de omfattande åtgärder som statsmakterna vidtagit för att bekämpa arbetslösheten, öka sysselsättningen och vidmakthålla expansionskraften i näringslivet skulle arbetslösheten ha varit betydligt större än den som nu kunnat registreras av arbetsmarknadsmyndigheterna. Det förefaller mycket sannolikt att vi skulle haft mer än 150 000 arbetslösa i vintras, om statsmakterna förhållit sig passiva och underlåtit att ställa de ekonomiska resurserna till näringslivets förfogande. Man måste också beakta att vid passivitet skulle långtidfallen bland de arbetslösa blivit ännu flera med allvarliga återverkningar inom vårt sociala liv.

Så länge ingen snar och säker konjunkturuppgång är i sikte i vare sig vårt eget land eller i de stora industriländerna inom och utanför Europa, måste arbetslösheten bedömas som en allvarlig risk. Den säsongmässiga ökningen av efterfrågan på arbetskraft som nu inträtt med vårens och den ljusa årstidens ankomst bör inte överdrivas. Det föreligger starka skäl för statsmakterna att vidmakthålla beredskapen mot

arbetslösheten och säkerställa det skydd som företagsamheten hittills åtnjutit genom statsmakternas handlande.

De framtida perspektiven för vår sysselsättning oroar kanske ännu mer än dagens aktuella bekymmer. De stora årskullarna från början av 40-talet börjar nu träda ut i arbetslivet, rationaliseringen pågår till all lycka med full styrka inom vårt näringsliv men får som allvarlig biverkan friställning av arbetskraft, inte sällan av sådan arbetskraft som av olika anledningar har svårt att finna ett stadigvarande och lämpligt arbete. Uppgiften i en snar framtid kan bli att säkerställa ett tillräckligt antal arbetsplatser för yngre arbetskraft, för ett inte ringa antal arbetslösa som ännu inte funnit vägen tillbaka till produktiv aktiv verksamhet samt all den arbetskraft som i dagens konjunktur- och sysselsättningsläge fortlöpande utrationaliseras.

Det kan sålunda bli behövt att skaffa fram 10 000-tals nya arbetsplatser och yrkesutbildningsmöjligheter för att hindra att arbetslösheten ökar och stiger över den nivå vi hade under den gångna vintern. Arbetslöshetspolitiken måste bli sysselsättningspolitik, en utveckling som i hög grad karakteriserat statsmakternas åtgärder under senaste år. Ett fortsatt intimt samarbete mellan statsmakterna och näringslivet synes bli ännu mer nödvändigt för att trygga expansionen för företagsamheten, skapa efterfrågan och därmed också ökat behov av arbetskraft. Det blir av allt att döma en kraftfull finanspolitik i kombination med tillräckliga, nyanserade och väl avvägda arbetsmarknadspolitiska åtgärder som skall kunna trygga sysselsättningen och därmed avsättningsförhållandena för företagen.

Under hänvisning till det här framförda ber jag att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande frågor:

1. Är statsrådet beredd att lämna en redogörelse för det aktuella sysselsätt-

Interpellation ang. Ingesunds folkliga musikskola

ningsläget, omfattningen av de hittills vidtagna åtgärderna, deras kostnader och sannolika effekt för näringslivet, för att kammarens ledamöter och allmänheten skall kunna bedöma statsmakternas insatser för att trygga sysselsättningen och företagens existens?

2. Vill statsrådet därjämte lämna sin bedömning av sysselsättningsfrågorna på längre sikt särskilt med tanke på läget i höst och nästkommande vinter mot bakgrunden av ett konjunkturläge som det nuvarande, det väntade ökade utbudet av arbetskraft samt nuvarande expansionstakt i näringslivet?

Denna anhållan bordlades.

§ 26

Interpellation ang. Ingesunds folkliga musikskola

Herr CASSEL (h) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Under de senaste årtiondena har det musikaliska folkbildningsarbetet vuxit mycket kraftigt här i landet. Nya verksamhetsformer har också skapats, i första hand genom kommunernas försorg. I dag kan en stor del av våra barn och ungdomar i skolåldern erhålla god musikundervisning inom en kommunal musikskola. Efter skolplikens upphörande fortsätter undervisningen i allmänhet i samma skolas regi, men då i cirkelverksamhet samt i kör- och orkestermusicerande. Denna musikundervisning i kommunal regi organiseras i mindre samhällen oftast i anslutning till centralskolorna och med en heltidsanställd musiklärare samt inom större tätorter och städer ofta i musikskolor och med en kommunal musikledare som chef, biträdd av en eller flera musiklärare.

Denna utveckling innebär emellertid att ökade krav ställs på musikpedagogerna. De musikvårdande myndigheterna har vid flera tillfällen framhållit nödvändigheten av att det nu skapas en

pedagogtyp, vilkens utbildning direkt siktar på den kommunala musikverksamheten.

Den folkliga musikskolan i Ingesund som från början var tänkt som en musikfolkhögskola, inriktad på utbildning av amatörer som önskade utveckla sina anlag, har under de senaste åren ändrat karaktär. Elevkåren består nu nästan uteslutande av ungdomar som inriktar sig på ett bestämt studiemål, nämligen att bli kommunala musikinstruktörer.

Sedan höstterminen 1954 bedriver skolan av skolöverstyrelsen godkänd försöksverksamhet för utbildning av musikinstruktörer. Denna försöksverksamhet har varit av stor betydelse, men det har visat sig att om eleverna skall få den utbildning som man bör kräva av en instruktör inom den kommunala musikverksamheten, så måste utbildningstiden förlängas. Musikskolans styrelse har därför vid flera tillfällen anhållit om att få starta en treårig kurs för musikinstruktörer. Framställningarna har dock avslagits av skolöverstyrelsen. I närvarande stund avbidar skolan besked rörande en den 19 december 1958 ingiven framställning.

Den årskull som nu i vår slutar sin tvååriga utbildning är i verkligheten icke färdigutbildad, utan skulle behöva ett tredje läsår. Huruvida ett sådant kommer att anordnas vid skolan eller ej är dock helt ovisst, vilket ställer dessa elever i en mycket besvärlig situation, då de icke vet på vad sätt eller vid vilken institution dessa studier skall kunna fullföljas. Det är ur deras synpunkt ytterst angeläget att de snarast erhåller besked.

Så länge Ingesunds folkliga musikskola hade en folkhögskolas studiemål var det naturligt och riktigt att studierna avslutades utan examen. Nu däremot, då skolan utbildar musikinstruktörer, är det för såväl dessa som deras framtida arbetsgivare av vikt att en betygssättning äger rum så att den enes meriter kan vägas mot den andres. Det är därför

Interpellation ang. Ingesunds folkliga musikskola

påkallat att studierna avslutas med examen.

Under återopande av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få ställa följande frågor:

1. Avser herr statsrådet att inom den närmaste tiden ge folkliga musikskolan besked om rätt till tredje årskurs för nu befintliga elever vid skolan?

2. Har herr statsrådet för avsikt att medverka till att skolan erhåller examinationsrätt?

Denna anhållan bordlades.

§ 27

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser om kungörande av allmänna val, m. m., och

nr 15, i anledning av väckta motioner om dels ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen, dels ock utredning angående samma sak;

statsutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1959/60,

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1959/60,

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag för försvarsändamål, och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde, m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i tulltaxan;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om

viss utvidgning av direktiven för textilutredningen, m. m.,

nr 10, i anledning av väckt motion om åtgärder för en ökning av den svenska bilproduktionen,

nr 11, i anledning av väckta motioner angående vissa åtgärder för säkrande av full sysselsättning i Skåne,

nr 12, i anledning av väckt motion om särskild pension åt andra kammarens f. d. sekreterare, statskommisarien Gunnar Britth,

nr 13, i anledning av väckta motioner om åtgärder för utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län, m. m.,

nr 14, i anledning av väckt motion om överförande i statlig ägo av Svenska Tändsticksaktiebolagets slipmassfabrik i Torpshammar,

nr 15, i anledning av väckt motion om överförande i statlig ägo av sulfitfabriken i Söråker,

nr 16, i anledning av väckt motion angående statligt inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby, och

nr 17, i anledning av väckt motion angående startande av en statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen;

andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjukhuslag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckta motioner om rätt till fångst av vildmink utan innehav av jaktkort, och

nr 11, i anledning av motioner om ändringar i den särskilda lagstiftningen om vissa skogsfångs- och mulbetesservitut; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis jämte i ämnet väckta motioner,

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående statens stöd åt

hästaveln, m. m. jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa prisutjämningsavgiftsmedel.

§ 28

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning, m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet;

från bevillningsutskottet:

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förordnanden om uttagande av särskild tullavgift för vissa varuslag;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.; och

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

från första lagutskottet:

nr 119, i anledning av en av justitieombudsmannen till riksdagen gjord framställning om ändring av bestämmelsen i 24 § andra stycket instruktionen för riksdagens ombudsmän;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken; och

nr 121, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av 42 § lagen om prästval;

från tredje lagutskottet:

nr 124, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 14 § vat-

tenlagen, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 125, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i kungörelsen om älgavgifter m. m.; och

nr 128, i anledning av väckta motioner om viss översyn av arrendelagstiftningen;

från sammansatta konstitutions- och första lagutskottet:

nr 118, i anledning av väckta motioner angående ändrad ordning för utträde ur svenska kyrkan; och

nr 129, i anledning av väckta motioner angående redogörelse till riksdagen för behandling hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser.

Vidare anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 116, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

§ 29

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 77, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.,

nr 86, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § 4 mom. och 86 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.,

nr 92, angående utbildning av lärare i manlig slöjd,

nr 93, angående anslag för budgetåret 1959/60 till vissa kostnader för läkarutbildningen, och

nr 95, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.

Dessa propositioner bordlades.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som anförde:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville medgiva, att

tiden för avgivande av motioner i anledning av de kungl. propositioner, som bordlagts vid kammarens sammanträde i dag, må med hänsyn till infallande helg utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter 15 dagar från det propositionerna kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölls.

§ 30

Amäldes följande till herr talmannen under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 496, av herr *Svensson* i Kungälv *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76, med förslag till förordning om handel med preventivmedel,

nr 497, av fru *Sjövall m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76,

nr 498, av herrar *Carlsson* i Göteborg och *Andreasson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 78, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1958 vid dess fyrtioförsta sammanträde (sjunde sjöfartskonferensen) fattade beslut,

nr 499, av herr *Edlund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 82, an-

gående anslag för budgetåret 1959/60 till bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet,

nr 500, av herrar *Lothigius* och *Regnéll*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 83, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete, och

nr 501, av herr *Hagnell m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggspension m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 31

Tillkännagavs, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om pension för städerskan vid riksbankens sedeltryckeri Hilma Nilsson.

Denna anmälan bordlades.

§ 32

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.16.

In fidem

Sune K. Johansson
